

NVE

HØRINGSdokument NR. 2 / 2023

Forslag til ny forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjoning (kraftrasjoneringsforskriften)

SKREVET AV Ann Myhrer Østenby, Anne Rogstad, Ingrid Olsen Fossum, Lars Eirik Eilifsen og Oddrun Lyslo

NVE Høringsdokument nr. 2/2023

Forslag til ny forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjoneringsplan (kraftrasjoneringsforskriften)

Utgitt av: Norges vassdrags- og energidirektorat
Forfattere: Ann Myhrer Østenby, Anne Rogstad, Ingrid Olsen Fossum,
Lars Eirik Eilifsen og Oddrun Lyslo
Omslagsfoto: Stig Storheil/NVE
ISBN: 978-82-410-2334-7
ISSN: 2704-0364
Saksnummer: 202309903

Sammendrag: Høringsdokument for ny forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjoneringsplan (kraftrasjoneringsforskriften). Formålet med endringsforslagene er å bidra til å styrke forsyningssikkerheten ved å tydeliggjøre bestemmelsene om kraftrasjoneringsplan og innføre flere virkemidler for å håndtere situasjoner med energiknapphet.

Emneord: Kraftrasjoneringsforskriften, Kraftrasjoneringsplan, Energiknapphet, Kvoteringsplan, Rasjoneringsplan, Rasjoneringsmyndigheten, Leveringsinnskrenkninger, Rekvisisjon, Forsyningssikkerhet

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Telefon: 22 95 95 95
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no

Juni 2023

Innhold

1	Forord	6
2	Hovedinnhold	7
3	Innledning og bakgrunn for høringsforslaget	8
4	Om prosessen	10
4.1	Innspill fra andre virksomheter i prosessen.....	10
4.2	Forholdet til forslag i annet regelverk av betydning for forsyningssikkerheten	10
5	Generelt om innholdet i ny forskrift	12
5.1	Forslag til struktur i ny forskrift	12
5.2	Håndtering av ulike kraftsituasjoner.....	12
5.3	Vurdering av behovet for å videreføre og endre innholdet i gjeldende kraftrasjoneringsforskrift	13
5.3.1	Tydeliggjøring av systemansvarliges ansvar.....	13
5.3.2	Bestemmelsen om virkemidler for perioder med svært anstrengt kraftsituasjon blir erstattet med en bestemmelse om særskilte virkemidler	14
5.3.3	Statsforvalter får en tydeligere rolle ved planlegging av fordeling av energi mellom sluttbrukere	14
5.3.4	Tydeliggjøring av prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering.....	14
5.3.5	Rasjoneringsmyndigheten utarbeider egne rasjoneringsplaner for store sluttbrukere	15
5.3.6	Prinsipper for valg og bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet	15
6	Kommentarer til de enkelte bestemmelsene	17
6.1	Forskriftens tittel – forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering.....	17
6.2	Kapittel 1 Innledende bestemmelser	17
6.2.1	§ 1 Formålsbestemmelse	17
6.2.2	§ 2 Virkeområde.....	18
6.2.3	§ 3 Hvem forskriften gjelder for	19
6.2.4	§ 4 Definisjoner.....	20
6.3	Kapittel 2 Ansvar og myndighet	21

6.3.1	§ 5 Rasjoneringsmyndighetens ansvar og oppgaver	22
6.3.2	§ 6 Den systemansvarliges ansvar og oppgaver	23
6.3.3	§ 7 Utveksling av informasjon mellom rasjoneringsmyndigheten og Reguleringsmyndigheten for energi	25
6.3.4	§ 8 Samarbeid.....	25
6.3.5	§ 9 Plikt til å følge rasjoneringsmyndighetens pålegg.....	26
6.4	Kapittel 3 Håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering	26
6.4.1	§ 10 Prinsipper for valg og rekkefølge for bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet.....	27
6.4.2	§ 11 Pålegg om rapportering	28
6.4.3	§ 12 Andre pålegg.....	30
6.4.4	§ 13 Særskilte virkemidler for håndtering av energiknapphet.....	30
6.4.5	§ 14 Kvoterasjonering av kraftforbruk og tariffing under kraftrasjonering.....	32
6.4.6	§ 15 Tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk	33
6.4.7	§ 16 Rekvisisjon av kraftproduksjon.....	34
6.5	Planlegging av kraftrasjonering	35
6.5.1	§ 17 Prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering.....	35
6.5.2	§ 18 Nettselskapenes rasjoneringsplaner	36
6.5.3	§ 19 Innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner	38
6.5.4	§ 20 Plikt til samordning av rasjoneringsplaner	42
6.5.5	§ 21 Rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere.....	42
6.5.6	§ 22 Prosedyrer for varsling og rapportering	43
6.5.7	§ 23 Oppdatering og evaluering	44
6.6	Gjennomføring av kraftrasjonering	44
6.6.1	§ 24 Iverksettelse av kraftrasjonering	45
6.6.2	§ 25 Gjennomføring av nettselskapenes rasjoneringsplaner	45
6.6.3	§ 26 Gjennomføring av rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere	46
6.6.4	§ 27 Gjennomføring av rekvisisjon av kraftproduksjon	46

6.6.5	§ 28 Avslutning av kraftrasjonering	46
6.7	Kapittel 6 Kontroll og dispensasjon	47
6.7.1	§ 29 Kontroll	47
6.7.2	§ 30 Dispensasjon.....	48
6.7.3	§ 31 Tvangsmulkt	48
6.7.4	§ 32 Overtredelsesgebyr	48
6.8	Kapittel 7 ikrafttredelse og overgangsregler	49
6.8.1	§ 33 Ikrafttredelse	49
6.8.2	§ 34 Forholdet til eksisterende rasjoneringsplaner og overgangsregler	49
7	Økonomiske og administrative konsekvenser	50
8	Forslag til ny forskriftstekst	51

1 Forord

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sender med dette forslag til ny kraftrasjoneringsforskrift på høring. Forslaget er utarbeidet og høres i henhold til bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel VII, jf. også utredningsinstruksen.

Vi ber om at kommentarer til dette forslaget sendes til NVE innen 22. september 2023. Elektronisk oversendelse til nve@nve.no foretrekkes. Vi gjør oppmerksom på at høringsuttalelser normalt publiseres.

Etter høringsfristens utløp vil NVE vurdere de innkomne høringsuttalelsene og eventuelle behov for å gjøre endringer i forslaget. Det tas sikte på at forskriften vedtas høsten 2023 og trer i kraft 1. januar 2024.

Oslo, 30. juni 2023

Kjetil Lund
Vassdrags- og energidirektør

Inga Katrine Johansen Nordberg
direktør
Energi- og konsesjonsavdelingen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

2 Hovedinnhold

I dette dokumentet foreslår NVE en ny forskrift for håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering som skal erstatte den gjeldende forskrift om kraftrasjonering.

I dette kapitlet innleder vi om endringene som foreslås i forskriften. I kapittel 3 beskriver vi bakgrunnen for at vi foreslår en ny forskrift. I kapittel 4 omtaler vi hvilke aktiviteter og prosesser som har vært del av arbeidet med det forslaget til ny forskrift. Vi viser også til forslag til endringer i andre regelverk som er av betydning for forsyningssikkerheten. De endringene som er av størst betydning i forslag til ny forskrift omtaler vi særskilt i kapittel 5. Deretter kommenterer vi hvert enkelt forslag til bestemmelsene i kapittel 6. Økonomiske og administrative konsekvenser omtaler vi i kapittel 7 og kapittel 8 inneholder forslag til ny forskriftstekst.

Formålet med endringsforslagene er å bidra til å styrke forsyningssikkerheten ved å tydeliggjøre bestemmelsene om kraftrasjonering og innføre flere virkemidler for å håndtere situasjoner med energiknapphet. De vesentligste endringene er:

- a. ny struktur og oppbygging av forskriften.
- b. tydeliggjøring av ansvar og oppgaver for rasjoneringsmyndigheten, systemansvarlig og statsforvalterne.
- c. tydeliggjøring av prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering
- d. beskrivelse av prinsipper for valg og bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet.
- e. tydeliggjøring av de ulike virkemidlene som kan benyttes også i perioden før det iverksettes kraftrasjonering.
- f. bestemmelsen om virkemidler for å håndtere perioder med en svært anstrengt kraftsituasjon erstattes av ny en bestemmelse som omtaler særskilte virkemidler for håndtering av energiknapphet.
- g. nettselskapene skal ikke lenger planlegge for sonevis roterende utkobling.
- h. justering av kvotestørrelsene for kvoterasjonering i nettselskapenes rasjoneringsplaner.
- i. egne rasjoneringsplaner for store sluttbrukere.
- j. egen bestemmelse om at vannkraftprodusenter kan bli pålagt å rapportere produksjonsstatistikk eller prognoser for vannkraftproduksjon.

NVE arbeider også med en oppdatering av veilederen til forskriften.

3 Innledning og bakgrunn for høringsforslaget

Dette høringsforslaget inneholder forslag til ny forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering. Forslaget bygger på gjeldende forskrift om kraftrasjonering¹, i tillegg til å inneholde nye bestemmelser. Vi foreslår derfor en ny forskrift som opphever den gjeldende kraftrasjoneringsforskriften. Årsaken til dette er at det er såpass store strukturelle og innholdsmessige endringer at forslaget fremstår som noe mer enn en vanlig endringsforskrift. Vi viser til kapittel 5 nedenfor for omtale av de største endringene.

I forslaget bruker vi begrepet energiknapphet samtidig som vi bruker begrepet kraftrasjonering. Vi har derfor vurdert om vi burde erstatte begrepet energiknapphet med kraftknapphet. Ettersom begrepet energiknapphet tydeliggjør at det ikke er snakk om knapphet på momentan effekt, men knapphet på energi over en viss tid, foreslår vi å bruke begrepene energiknapphet og kraftrasjonering. Se omtale i kapittel 6.2.2 om virkeområde. Vi viser også til kapittel 5.2 som også forklarer begrepet energiknapphet.

For å understreke at det er rasjonering av elektrisk energi vi omtaler brukes konsekvent ordet kraftrasjonering og ikke kun rasjonering. Av hensyn til leservennligheten bruker vi imidlertid rasjoneringsplaner i stedet for kraftrasjoneringsplaner, og rasjonerings situasjon i stedet for kraftrasjonerings situasjon.

Endringsforslagene har som formål å bidra til å styrke forsynings sikkerheten ved å innføre flere virkemidler for å håndtere energiknapphet og tydeliggjøre bestemmelsene om kraftrasjonering. NVE understreker betydningen av at virkemidler ikke bør tas i bruk for tidlig. Det vil kunne hindre markedet i å håndtere situasjonen uten inngripende tiltak. Samtidig foreslår vi virkemidler som kan redusere sannsynligheten for at kraftrasjonering blir nødvendig, og derav behovet for mer inngripende tiltak.

Høringsforslaget må ses i sammenheng med de regelverksendringene som er foreslått av Olje- og energidepartementet (OED) 29. juni 2023.² For det første er det foreslått endringer i vassdragsreguleringsloven³ og energiloven⁴. For det andre er det foreslått forskriftsendringer i energilovforskriften⁵ og forskriften om internkontroll i vassdragslovgivningen⁶. Vi viser til kapittel 4.2 nedenfor for nærmere omtale av disse endringsforslagene.

Bakgrunnen for arbeidet med ny forskrift er dels de erfaringer NVE har gjort i forbindelse med oppfølgingen av kraftsituasjonen i sesongen 2021/2022. Det ble da identifisert et behov for at NVE som rasjoneringsmyndighet bør ha flere virkemidler for å håndtere ulike kraftsituasjoner.

¹ Forskrift om kraftrasjonering av 17. des. 2001 nr. 1421

² OED Høring – forslag til endringer i vassdragsreguleringsloven, energiloven og tilhørende forskrifter (styringsmekanisme for forsynings sikkerhet) av 29. juni 2023

³ Lov om regulering og kraftutbygging i vassdrag av 14. des. 1917 nr. 17 (vregl.)

⁴ Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. av 29. juni 1990 nr. 50 (enl.)

⁵ Forskrift om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. av 7. des. 1990 nr. 959 (enf.)

⁶ Forskrift om internkontroll etter vassdragslovgivningen 28. okt. 2011 nr. 1058 (IK-vassdrag)

Det ble også identifisert behov for å tydeliggjøre ansvar og oppgaver for sentrale aktører. Det har dessuten vært pekt på et behov for å se på hvordan rasjoneringsplaner skal ivareta prioriteringen mellom ulike sluttbrukere, og det har vært etterlyst mer detaljert omtale av dette i forskriften samt bedre veiledning om temaet.

Forskriften gjelder håndtering av situasjoner som oppstår som følge av energiknapphet. Dette innebærer at håndtering av utfordringer i kraftforsyningen, som har andre årsaker, ikke er omfattet. For eksempel vil ikke kortsiktige problemer med effektknapphet danne grunnlag for å iverksette tiltak etter denne forskriften. Dette forutsettes ivaretatt av forskrift om systemansvar i kraftsystemet⁷. Forskriften gjelder heller ikke håndtering av ekstraordinære hendelser som omfattes av kraftberedskapsforskriften⁸. Krafrasjoneringsforskriften er utarbeidet med utgangspunkt for å håndtere kraftsituasjoner i fredstid.

Krafrasjonering forventes svært sjelden. Sist gang det var krafrasjonering var i 1959. Det er flere faktorer som bidrar til at sannsynligheten for krafrasjonering også fremover forventes å være svært liten, som for eksempel markedsreformen som ble innført med energiloven fra 1990. Kraftsystemet vi har i dag er også veldig ulikt kraftsystemet som var sist det var krafrasjonering. Både utbygging av ny kraftproduksjon og mer kraftnett mellom områder bidrar til at vi i dag har et robust kraftsystem med svært høy forsyningssikkerhet. Kraftmarkedet er en viktig faktor for å unngå krafrasjonering. Hvis det ser ut til å bli knapphet på elektrisk energi, vil prisene øke og gi produsentene insentiv til å spare vann til perioden med høyest pris. Dette vannet kan brukes til kraftproduksjon i perioden med knapphet på energi. Høye priser i området med mulig knapphet på energi vil også føre til at det vil flyte kraft fra områdene rundt. Høye priser vil også føre til at forbruket blir redusert. Et viktig mål når ulike virkemidler benyttes er at kraftmarkedet skal fungere mest mulig normalt. Dette gjelder også hvis krafrasjonering er iverksatt.

Ved ekstraordinære forhold er det likevel en risiko for at vi kan havne i en knapphetssituasjon der kraftproduksjonen ikke er tilstrekkelig til å dekke kraftforbruket. Dette gjelder selv etter at myndighetene har iverksatt tiltak for å unngå krafrasjonering. Det kan i så fall skje mot slutten av vinteren når vannmagasinene er på sitt laveste. Da vil det kunne bli aktuelt å ta i bruk krafrasjonering som virkemiddel for å sikre at vi har tilstrekkelig med kraft til å dekke behovet til de som trenger strømmen aller mest. Selv om dette er svært lite sannsynlig, er det et scenario vi som samfunn må være forberedt på, og planlegge for.

⁷ Forskrift om systemansvaret i kraftsystemet av 7. mai 2002 nr. 448 (fos.)

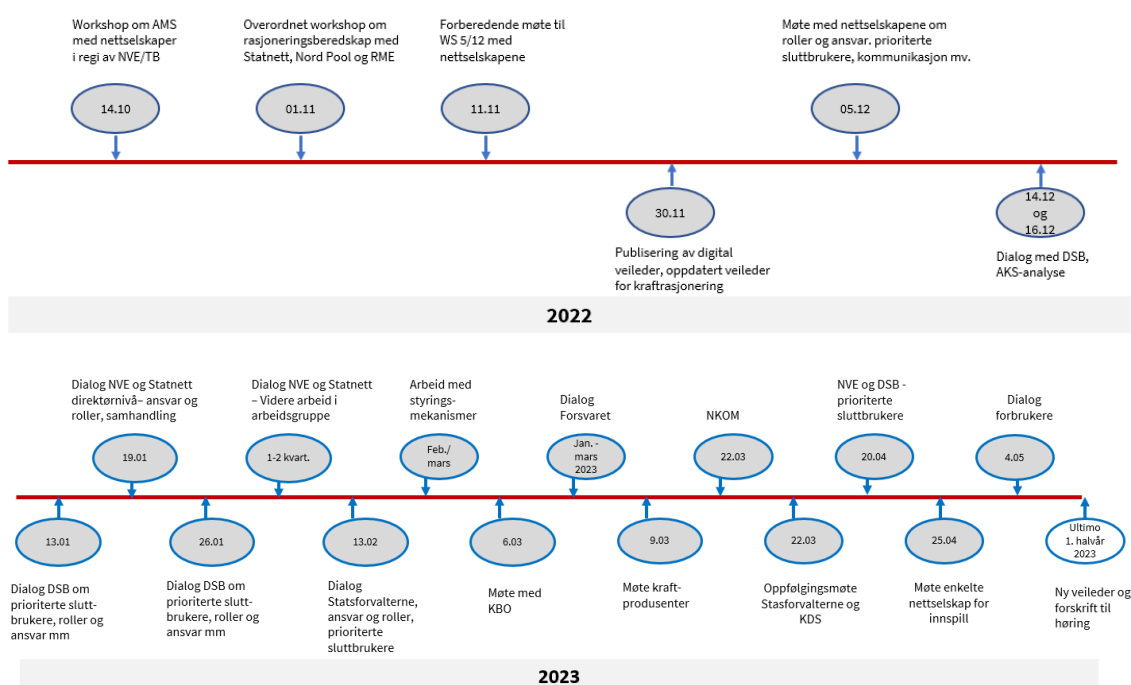
⁸ Forskrift om sikkerhet og beredskap i kraftforsyningen av 7. des. 2012 nr. 1157 (kbf.)

4 Om prosessen

4.1 Innspill fra andre virksomheter i prosessen

I arbeidet med ny forskrift for kraftrasjonering, og i forbindelse med oppdateringen av veilederen til forskriften har NVE hatt dialog med en rekke aktører for å motta innspill og tilbakemeldinger. De som har deltatt i dette arbeidet er blant annet Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB), Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom), statsforvalterne, Statnett, Nord Pool, nettselskaper, kraftprodusenter, Forsvaret, større forbrukere og Reguleringsmyndigheten for energi (RME). Vi har også tatt med flere av innspillene i høringsuttalelsene vi mottok i 2022 da veileder for forskrift om kraftrasjonering var på høring.

I noen tilfeller har dialogen vært gjennomført som lengre arbeidsmøter, i andre tilfeller har det vært avholdt kortere møter. I tillegg har vi mottatt skriftlige innspill. Figuren under viser en oversikt over hovedaktivitetene som har vært gjennomført:

Figur 1 Oversikt over hovedaktivitetene for arbeidet med forslag til ny kraftrasjoneringsforskrift

4.2 Forholdet til forslag i annet regelverk av betydning for forsynings sikkerheten

OEDs forslag til lov- og forskriftsendringer omfatter både innføring av bestemmelser som vil gjelde generelt og bestemmelser som gir adgang til å bruke virkemidler og tiltak avhengig av kraftsituasjonen.

I forslaget til endringer i vassdragsreguleringsloven og energiloven foreslår departementet å etablere flere virkemidler som alle skal bidra til å styrke forsynings sikkerheten. Det foreslås at denne styringsmekanismen inneholder flere ulike tiltak, blant annet:

- en ny formålsparagraf som lovfester konsesjonærenes plikt til å bidra til forsyningssikkerheten,
- forskriftsfesting av konsesjonærenes plikt til å utarbeide strategier for å ivareta forsyningssikkerheten (disponeringsstrategi)
- andre virkemidler som kan tas i bruk dersom det på grunn av ekstraordinære forhold kan bli eller er knapphet på energi.

Disse forslagene blir også fulgt opp i høringsnotatet om forslag til endring i forskrift om internkontroll etter vassdragsreguleringsloven og energilovforskriften. Det ble blant annet foreslått

- a. en ny bestemmelse med krav til elementer som en disponeringsstrategi for å ivareta forsyningssikkerhet skal inneholde,
- b. presisering av at internkontrollforskriften også omfatter forsyningssikkerhet,
- c. å utvide forskriftshjemmelen i energilovforskriften om kraftrasjonering til å gjelde virkemidler for at kraftrasjonering unngås, herunder egen hjemmel for innføring av rapporteringsordningen, og
- d. endret struktur i bestemmelsen om kraftrasjonering i energilovforskriften.

Vi viser også til omtale om behovet for en styringsmekanisme i OEDs høringsnotat om lovendringer. Her gir OED en grundigere redegjørelse om det norske kraftsystemet, om hvordan kraftsituasjonen kan utvikle seg, og om bakgrunnen for behovet for en styringsmekanisme.

5 Generelt om innholdet i ny forskrift

5.1 Forslag til struktur i ny forskrift

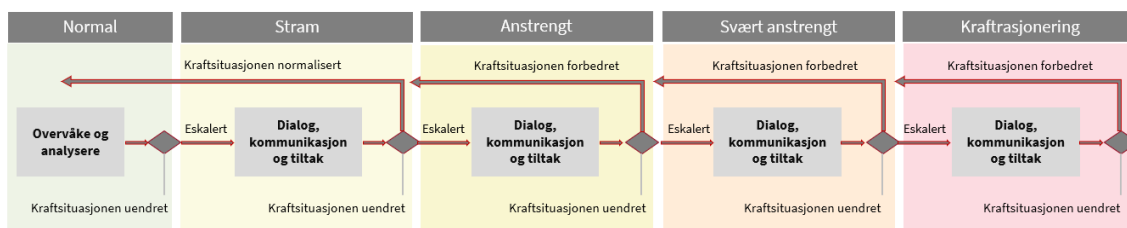
Vi foreslår endringer i forskriftens struktur og oppbygning sammenlignet med gjeldende kraftrasjoneringsforskrift. Bakgrunnen for dette er at forskriften i større grad skal gjenspeile utviklingen av en situasjon med energiknapphet. Utviklingen vil være at det først oppstår en situasjon med energiknapphet før situasjonen krever at det besluttes kraftrasjonering. Vi foreslår også et nytt kapittel i forskriften som omhandler rasjoneringsmyndigheten og systemansvarliges oppgaver og ansvar i de ulike fasene inn mot en rasjonerings situasjon og når kraftrasjonering er iverksatt. Det har også vært gjennomført et arbeid med å tydeliggjøre språket i forskriften.

Forslaget til ny kraftrasjoneringsforskrift har følgende struktur:

- Innledende bestemmelser
- Ansvar og myndighet
- Håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering
- Planlegging av kraftrasjonering
- Gjennomføring av kraftrasjonering
- Kontroll og dispensasjon
- Ikrafttredelse og overgangsregler

5.2 Håndtering av ulike kraftsituasjoner

Energi knapphet utvikler seg gradvis over tid, og det er glidende overganger fra en normal kraftsituasjon til en situasjon hvor det er behov for å iverksette kraftrasjonering, og de ulike stadiene imellom. En kraftsituasjon som er svært anstrengt, kommer med andre ord ikke brått på. I arbeidet med kraftrasjonering har vi illustrert ulike faser av energiknapphet slik.

Figur 2 Eksempel på utviklingen fra normal kraftsituasjon frem mot kraftrasjonering

Som figuren over viser, vil utviklingen mot en rasjonerings situasjon gå fra en normal kraftsituasjon til en stram kraftsituasjon og videre via anstrengt og svært anstrengt til kraftrasjonering. Når kraftsituasjonen blir mer anstrengt fram mot kraftrasjonering, vil fleksibiliteten i kraftsystemet og systemets evne til å håndtere lite tilsig eller langvarige feil bli mer begrenset. I mange tilfeller vil en kraftsituasjon, som eskaleres gjennom de ulike fasene, bety at situasjonen er uoversiktlig og at utviklingen er krevende å kartlegge. Strømforsyningen vil bli mer sårbar for de faktorene som kan være utfordrende, som for eksempel lavere tilsig

enn normalt, langvarige feil i overføringsnettene eller problemer i kraftproduksjonen. Etter hvert kan sannsynligheten for kraftrasjonering bli vurdert til å være stor. I et framløp mot kraftrasjonering vil det løpende innføres tiltak for å motvirke utviklingen av situasjonen, dette kan for eksempel være informasjons- og sparekampanjer, rapporteringskrav til kraftprodusenter eller særskilte virkemidler. Prissignalet i markedet vil også normalt gi et sterkt insentiv for kraftprodusenter til å spare og kraftforbrukere til å spare strøm i framløpet mot energiknapphet.

Årsakene eller utviklingen ved energiknapphet kan være svært ulike. Valg av virkemidler og når disse bør iverksettes, kan derfor variere. Det er derfor ikke hensiktsmessig å ha en forhåndsdefinert plan for dette. Et viktig mål ved bruk av ulike virkemidler er at kraftmarkedet skal fungere mest mulig normalt. Dette gjelder også hvis kraftrasjonering er iverksatt. Det er viktig å understreke at selv om strukturen til ny forskrift i større grad skal gjenspeile utviklingen av en kraftsituasjon med energiknapphet, vil det alltid være situasjonsavhengig når de ulike virkemidlene benyttes. Rasjoneringsmyndigheten kan også basert på kraftsituasjonen vurdere å benytte andre virkemidler enn de som er beskrevet i forskriften.

5.3 Vurdering av behovet for å videreføre og endre innholdet i gjeldende kraftrasjoneringsforskrift

Tiltak som iverksettes for å håndtere de ovennevnte fasene har som formål å forebygge at kraftrasjonering iverksettes. Vi foreslår at forskriften også hjemler virkemidler som kan iverksettes før en svært anstrengt kraftsituasjon eller rasjonerings situasjon inntreffer. Slik kan dette bidra til å redusere sannsynligheten for at kraftrasjonering faktisk blir nødvendig. På den annen side er det viktig at virkemidler ikke tas i bruk for tidlig, og på den måten hindrer markedet i å håndtere situasjonen uten inngripende tiltak.

Dersom det ikke er tilstrekkelig kraftproduksjon tilgjengelig til å møte forbruket, kan OED beslutte kraftrasjonering i henhold til energiloven § 6-2 og gjeldende kraftrasjoneringsforskrift § 4. En slik beslutning vil både gjelde at det foreligger en rasjonerings situasjon og at det kan iverksettes rasjeringstiltak. En rasjeringssituasjon er forventet å være av en viss varighet, antageligvis en til fire uker.

I en normal situasjon vil det ikke være behov for spesifikke tiltak rettet mot kraftsituasjonen, utover ordinær overvåking, oppfølging og informasjon. Det er flere virkemidler som kan være aktuelle i fasene frem mot og under kraftrasjonering. Forslag til ny forskrift vektlegger at det er mulighet for, og behov for, tiltak før kraftrasjonering for å så langt som mulig forebygge at en rasjeringssituasjon oppstår.

Som nevnt ovenfor, legges det opp til endring av selve strukturen og oppbyggingen av forskriften. Vi vil i dette kapitlet redegjøre for de forslagene som innholdsmessig er de mest sentrale.

5.3.1 Tydeliggjøring av systemansvarliges ansvar

Dagens beskrivelse av den systemansvarliges ansvar og oppgaver gjenspeiler ikke de oppgavene den systemansvarlige har i praksis. Gjeldende forskrift angir kun systemansvarliges oppgave ved utredning av virkemidler tilknyttet en svært anstrengt kraftsituasjon i § 3a. Vi foreslår en ny bestemmelse med tydeliggjøring av systemansvarliges

ansvar og oppgaver ved utviklingen av en situasjon med energiknapphet. Forslaget omfatter også en tydeliggjøring av oppgaver som ivaretas av systemansvarlige i dag. Se også omtale av bestemmelsen i kapittel 6.3.2.

5.3.2 Bestemmelsen om virkemidler for perioder med svært anstrengt kraftsituasjon blir erstattet med en bestemmelse om særskilte virkemidler

Vi foreslår å gå vekk fra å bruke begrepet svært anstrengt kraftsituasjon i forskriften, og heller rette oppmerksomheten mot virkemiddelbruken. Dette reflekterer at det anses utfordrende å gi en klar definisjon av når det foreligger svært anstrengt kraftsituasjon. Begrepet vil likevel være hensiktsmessig å kunne benytte for å kommunisere en tiltagende vanskelig kraftsituasjon. Se omtale av bestemmelsen i kapittel 6.4.4.

Dagens bestemmelser i kapittel 3, som beskriver virkemidler for å håndtere perioder med en svært anstrengt kraftsituasjon, erstattes med en ny bestemmelse om særskilte virkemidler. Vi foreslår at vi heller benytter begrepet særskilte virkemidler, slik at regelverket er rettet mot virkemiddelbruken og ikke situasjonen, som kan være utfordrende å kategorisere. Særskilte virkemidler vurderes som inngripende i kraftmarkedet eller som med stor sannsynlighet kan påvirke kraftmarkedet. Det er kun når ordinære virkemidler og markedsmessige virkemidler ikke er tilstrekkelige, at særskilte virkemidler skal benyttes, og da vil dette kreve godkjenning av rasjoneringsmyndigheten. Det er de virkemidlene som tidligere har vært aktuelle å benytte for en håndtering av en svært anstrengt kraftsituasjon som nå vil bli omtalt som særskilte virkemidler. Historisk har dette for eksempel vært energiopsjoner og reservekraftverk.

5.3.3 Statsforvalter får en tydeligere rolle ved planlegging av fordeling av energi mellom sluttbrukere

Vi foreslår at statsforvalteren omtales i forskriften som en av partene kraftsektoren bør samarbeide med i planleggingen og gjennomføringen av en situasjon med energiknapphet og kraftrasjonering. Statsforvalteren har i andre sammenhenger en koordinerende rolle når det gjelder håndteringen av ulike beredskapssituasjoner. I tråd med prinsippene for beredskapsarbeid er det naturlig at de også har en rolle ved fordeling av energi ved kraftrasjonering innenfor sine områder. På den bakgrunn foreslår vi at statsforvalteren innhenter informasjon fra relevante myndigheter og private aktører som er nødvendig for å planlegge hvordan energi skal fordeles ved kraftrasjonering. Det er fremdeles nettselskapene som er ansvarlig for å utarbeide rasjoneringsplanene, men disse vil altså basere seg på informasjon innhentet av statsforvalteren.

NVE mener at det er mer naturlig at det er statsforvalteren som har denne koordineringen ved planleggingen av hvordan energi skal fordeles ved kraftrasjonering enn at det er nettselskapene. Ofte vil lokale myndigheter kunne ha større innsikt enn nettselskaper når det gjelder hvilke sluttbrukere det er innenfor et område.

5.3.4 Tydeliggjøring av prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering

Vi foreslår å endre dagens § 9 om prioritering av sluttbrukere. Både statsforvalterne og nettselskapene har pekt på et behov for å tydeliggjøre hvordan de skal prioritere mellom sluttbrukere med hensyn til kraftrasjoneringsforskriften § 9. De prioriteringene som er nevnt i dagens § 9 er store grupper, og det har vært utfordrende å tolke hva grupperingen innebærer

i praksis. Vi legger derfor opp til å beskrive prinsipper i forskriften, og utdype innholdet i de ulike prinsippene i veilederen i større grad enn det som gjøres i dag. I forskriften foreslår vi å gå bort fra bruken av prioritering og heller bruke «minimere ulempe til sluttbrukere» som et styrende prinsipp. Det legges også opp til at kritiske samfunnsfunksjoner i stor grad ikke bør bli berørt ved kraftrasjonering. Dette er basert på at potensialet ved forbruksreduksjon blant disse er lavt.

5.3.5 Rasjoneringsmyndigheten utarbeider egne rasjoneringsplaner for store sluttbrukere

Vi foreslår at rasjoneringsmyndigheten utarbeider egne rasjoneringsplaner for store sluttbrukere. Dette vil typisk være sluttbrukere med et effektuttak over 15 MW og årlig kraftforbruk på over 100 GWh. Rasjoneringsmyndigheten kan også ved enkelte tilfeller inkludere sluttbrukere med lavere effektuttak eller årlig kraftforbruk. Store sluttbrukere bruker betydelige mengder elektrisk energi og har en annen forbruksprofil enn andre sluttbrukere. På grunn av dette kan det være særskilte hensyn som bør vurderes. Rasjoneringsmyndigheten vedtar når og om det er behov for å benytte dette virkemiddelet. Planene vil ta utgangspunkt i at kvoterasjonering er det foretrukne virkemiddelet. Behovet for utkobling er forventet å være sjelden, men det kan for eksempel oppstå lokal energiknapphet som krever utkobling.

Systemansvarlig har tidligere søkt om energiopsjoner som virkemiddel for å håndtere svært anstrengte kraftsituasjoner. Energiopsjoner kan også være et aktuelt virkemiddel i fremtiden. Energiopsjoner vil normalt være aktuelt å benytte før det eventuelt iverksettes kraftrasjonering. Det vil ofte være aktuelt for store sluttbrukere å gi bud på energiopsjoner. Bruk av energiopsjoner vil være basert på en avtale mellom systemansvarlig og sluttbrukeren, hvor både opsjonspremien og innløsningsprisen bys inn av budgiver. I motsetningen til energiopsjoner vil det ikke gis kompensasjon ved iverksettelse av rasjoneringsplaner for store sluttbrukere.

5.3.6 Prinsipper for valg og bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet

Vi foreslår å tydeliggjøre hvordan myndighetene vil håndtere en situasjon med energiknapphet frem mot, og i, en kraftrasjonering. Vi foreslår derfor en ny bestemmelse som angir hovedprinsippene for dette.

I denne sammenheng er det viktig å understreke at en situasjon med energiknapphet kan oppstå av ulike årsaker, og det er derfor viktig at forskriften er tilpasset dette. Forskriften gir derfor rom for å vurdere ulike virkemidler ut fra den konkrete situasjonen som oppstår. I tillegg er det viktig å understreke at det fremdeles legges opp til at markedsmessige virkemidler skal virke så lenge som mulig. Det er et viktig mål at kraftmarkedet skal fungere mest mulig normalt når ulike virkemidler blir tatt i bruk, både i perioden før kraftrasjonering og under kraftrasjonering.

Plan for sonevis roterende utkobling utgår som del av nettselskapene sine rasjoneringsplaner

Det foreslås å fjerne kravet om at nettselskaper skal lage rasjoneringsplaner sonevis roterende utkobling. Det er usikkert om sonevis roterende utkobling faktisk vil gi ønsket forbruksreduksjon. Dessuten er kompleksiteten i planleggingen høy, og det er risiko for at virkemiddelet kan gå utover liv og helse dersom sluttbrukere ikke får tilgang til elektrisitet.

Det er forventet at kvoterasjonering vil bidra til ønsket forbruksreduksjon. NVE mener derfor at planlegging for sonevis roterende utkobling er unødvendig. Dette gjelder spesielt for nettselskapene som bruker mye ressurser på planlegging for gjennomføring av sonevis roterende utkobling. Ved å fjerne sonevis roterende utkobling kan flere ressurser brukes til å øke kvaliteten på rasjoneringsplanene for kvoterasjonering. Dette blir nærmere omtalt i tilknytning bestemmelsen om krav til innholdet i nettselskapenes rasjoneringsplaner i forslaget til § 19.

Vi foreslår imidlertid at det fremdeles skal være mulig å koble ut kraftforbruk, selv om dette ikke skal inngå i nettselskapenes rasjoneringsplaner. Behovet for utkobling er forventet å være sjelden, men det kan for eksempel oppstå lokal energiknapphet som krever utkobling av næring og industri. Vi foreslår at rasjoneringsmyndigheten vedtar eventuelle utkoblinger av sluttbrukere.

Kvotestørrelser ved kvoterasjonering

I tillegg foreslår vi å endre hvilke kvotestørrelser nettselskapene skal planlegge med i forbindelse med kvoterasjonering. Vi foreslår å endre størrelsene fra 30, 50 og 70 prosent til 10, 30 og 50 prosent.

Det er utfordrende å utarbeide planer for dagens øvre kvotestørrelse på 70 prosent. Når det også er svært lav sannsynlighet for bruk av denne kvotestørrelsen, vurderer NVE at det ikke er hensiktsmessig at nettselskapene skal måtte planlegge for en så omfattende kvotestørrelse. NVE foreslår derfor at høyeste kvotestørrelse reduseres fra 70 til 50 prosent. Selv om vi nå ber nettselskapene planlegge med kvotestørrelser på 10, 30 og 50 prosent, kan det forekomme situasjoner der det er behov for reduksjon på andre nivåer hos enkelte forbruksgrupper eller som helhet. Dette vil i så fall måtte håndteres ut fra den enkelte situasjon.

NVE foreslår også å innføre en nedre kvotestørrelse på 10 prosent. Denne lavere satsen vil bidra til å skape større aksept for iverksettelse av kraftrasjonering og mulighet for en mer gradvis opptrapping. Kvoterasjonering er et inngripende tiltak som krever at sluttbrukerne har tid til å innrette seg og organisere seg med tanke på eget behov.

Utarbeidelse og gjennomføring av nettselskapenes rasjoneringsplaner innebærer ikke utøvelse av offentlig myndighet, og kan derfor ikke påklages.

Pålegg om rapportering av produksjonsstatistikk eller prognoser

Vi foreslår å innføre en egen hjemmel for å kunne gi pålegg om innrapportering av produksjonsstatistikk og/eller prognoser om forventet magasinfylling innenfor et gitt tidsrom. Dette innebærer at kraftprodusenter med betydning for forsynings sikkerheten og som har konsesjon for produksjon av energi, kan bli pålagt å rapportere informasjon til rasjoneringsmyndigheten. Dette vil for eksempel være informasjon om magasindisponeringen og prognoser for magasinnivåer.

6 Kommentarer til de enkelte bestemmelsene

6.1 Forskriftens tittel – forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering

Dagens forskrift har som mål å forebygge at det oppstår et behov for kraftrasjonering, og å sikre at kraftrasjonering planlegges og iverksettes på en samfunnsmessig rasjonell måte. Forslaget til ny forskrift omfatter å planlegge for, og iverksette virkemidler på et tidligere tidspunkt enn etter at departement har besluttet kraftrasjonering. Forskriften får slik sett et større virkeområde i tid, ved at den omfatter flere situasjoner og faser enn gjeldende forskrift. Vi foreslår at denne utvidelsen reflekteres i tittelen på forskriften.

I ny forskrift foreslår vi derfor å endre tittelen til «Forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering». Samtidig foreslår vi å beholde kraftrasjoneringsforskriften som offisiell korttittel.

6.2 Kapittel 1 Innledende bestemmelser

6.2.1 § 1 Formålsbestemmelse

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Bestemmelsen tar sikte på å tydeliggjøre det overordnede formålet med forskriften.

Dagens formålsbestemmelse er generelt utformet, og sier at kraftrasjonering skal gjennomføres på en samfunnsmessig rasjonell måte, slik at energien blir best mulig utnyttet ut fra hensynet til allmenne og private interesser. Dette er også i tråd med det overordnede formålet i energiloven.

Vi foreslår en endring fra dagens bestemmelse, slik at formålsbestemmelsen i større grad tydeliggjør forskriftens tiltenkte virkninger. I tillegg vil bestemmelsen vise at det er ulike virkemidler som kan benyttes i ulike faser inn mot en rasjonerings situasjon. Rekkefølgen på de ulike formålene gjenspeiler hvordan vi ser for oss at de fleste situasjoner vil kunne utvikle seg. Rekkefølgen er altså ikke en indikasjon på hvilke formål som er de viktigste.

Det er også viktig å understreke at det legges opp til at markedsmessige virkemidler skal brukes for å håndtere situasjonen så lenge som mulig før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering. Det er også understreket at tiltak ikke skal iverksettes før det er helt nødvendig og at tiltakene må være forholdsmessige.

Om bestemmelsen

Bokstav a. understreker at markedsmessige virkemidler skal brukes før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering. Med markedsmessige virkemidler menes at kraftprisene vil øke som følge av at det er mindre kraftproduksjon tilgjengelig, i tillegg til de virkemidlene systemansvarlig har i medhold av forskrift om systemansvar. NVE understreker at øvrig regelverk for oppfølging av kraftsystemet, som forskrift om systemansvaret, også vil gjelde i perioder med kraftrasjonering.

Bokstav b. setter rammene for valg og bruk av ulike virkemidler. Bestemmelsen må også forstås i lys av bokstav a., og understreker at det ikke er anledning til å gripe inn i markedet før det anses som nødvendig. Det er også viktig at usikkerhet knyttet til hvordan situasjonen vil utvikle seg vektlegges i vurderingen av hvilke virkemiddel som er best egnet til å håndtere situasjonen. Det kan også være usikkerhet knyttet til hvilken effekt ulike virkemidler vil ha i den konkrete situasjonen.

Bokstav c. understreker at rasjoneringsmyndigheten og systemansvarlig vurderer situasjonen helhetlig ved eventuell iverksetting av ulike virkemidler. For å lykkes med dette er det avgjørende at de kontinuerlig overvåker kraftsituasjonen, og får tilgang til nødvendig informasjon fra hverandre, og eventuelle andre aktører.

Bokstav d. fremhever det overordnede formålet med forskriften og tiltakene som iverksettes, som er å unngå at det oppstår en rasjonerings situasjon.

Bokstav e. fastslår at også en kraftrasjonering skal foregå i tråd med energilovens overordnede formål, som er å «sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.», jf. enl. § 1-2. I en situasjon med knapphet på energi eller kraftrasjonering innebærer dette at tiltakene også må vurderes i et samfunnsøkonomisk perspektiv og legge vekt på hvordan tiltakene vil berøre samfunnet generelt.

Bokstav f. fremhever at formålet med forskriften også er å bidra til at relevante myndigheter og aktører deltar og samarbeider i de oppgaver som følger av denne forskriften.

Forslag til ny § 1 Formålsbestemmelse

Denne forskriften skal:

- a. bidra til at markedet får virke før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering.
- b. bidra til at valg og bruk av virkemidler og tiltak for håndtering av energiknapphet er planlagte, forholdsmessige og i størst mulig grad brukes ut fra markedsmessige prinsipper.
- c. legge til rette for at rasjoneringsmyndigheten og systemansvarlig i sin virkemiddelbruk sørger for at valg av type, rekkefølge og dosering av virkemiddel og tiltak skjer etter en helhetlig vurdering av kraftsituasjonen.
- d. bidra til at kraftrasjonering unngås.
- e. bidra til at kraftrasjonering blir gjennomført på en samfunnsmessig rasjonell måte, slik at energien blir best mulig utnyttet ut fra hensynet til allmenne og private interesser.
- f. bidra til involvering av og samarbeid med relevante myndigheter og aktører.

6.2.2 § 2 Virkeområde

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Bestemmelsen i § 2 i dagens forskrift angir hvem forskriften kommer til anvendelse på. NVE foreslår å tydeliggjøre forskriftens virkeområde ved å dele opp bestemmelsen, slik at

forskriften får en bestemmelse som angir det tematiske virkeområdet og en bestemmelse som angir hvem som reguleres av forskriften.

Vi foreslår derfor en endring i strukturen, slik at § 2 angir hvilket tematisk virkeområde forskriften har.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen angir at forskriften gjelder energiknapphet og kraftrasjonering av elektrisk energi. Dagens forskrift har i større grad vært rettet mot selve rasjonerings situasjonen. Den utfordrende energisituasjonen som oppstod etter 2021, synliggjorde imidlertid at det også kunne være hensiktsmessig å iverksette mindre inngripende tiltak før kraftrasjonering er iverksatt.

Forskriften gjelder håndtering av energiknapphet. Håndtering av utfordringer i kraftforsyningen som har andre årsaker enn energiknapphet, reguleres ikke av denne forskriften. For eksempel vil ikke kortsiktige problemer med effektknapphet danne grunnlag for å iverksette tiltak etter denne forskriften. Slike tilfeller ivaretas av forskrift om systemansvar i kraftsystemet. Forskriften omfatter heller ikke håndtering av ekstraordinære hendelser, siden dette er regulert i kraftberedskapsforskriften. Så selv om en situasjon med energiknapphet også vil være et avvik fra normalsituasjon, og slik sett en form for ekstraordinær hendelse, er ekstraordinære hendelser ellers regulert i kraftberedskapsforskriften. Det anses ikke hensiktsmessig med dobbeltregulering på dette punktet.

Vi foreslår at fjernvarme ikke lenger omfattes av kraftrasjoneringsforskriften. Det er viktig å understreke at selskaper med konsesjon etter energiloven § 5-1 om fjernvarme likevel vil være omfattet av forskriften på lik linje med andre forbrukere av elektrisk energi (sluttbrukere).

Fjernvarmeanlegg som vurderes å være nettobidragstyper, skal i utgangspunktet ikke omfattes av kraftrasjonering. Fjernvarmeanlegg vil ofte være nettobidragstyper til energibalansen og bortfall av fjernvarme vil ofte erstattes av elektrisk oppvarming. Aktører som leverer overskuddsvarme som benyttes til fjernvarme, kraftproduksjon eller prioritert sluttbrukere, skal ikke omfattes av kraftrasjonering hvis de vurderes å være nettobidragstyper til energibalansen.

Forslag til ny § 2 Virkeområde

Denne forskriften gjelder planlegging for, og håndtering av, situasjoner med knapphet på elektrisk energi og kraftrasjonering.

6.2.3 § 3 Hvem forskriften gjelder for

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Bestemmelsen vil tydeliggjøre hvem forskriften gjelder for. NVE mener det er hensiktsmessig å gjøre dette i en egen bestemmelse, og ikke ha det sammen med virkeområdet slik det er i dag.

Vi foreslår samtidig at bestemmelsen nå angir hvem som har ansvar og oppgaver etter forskriften. Dette blir en endring fra dagens beskrivelse av virkeområde, som for eksempel også angir alle sluttbrukere i beskrivelsen av virkeområde. Sluttbrukere kan likevel kan bli

berørt av en rasjonerings situasjon. Eksempelvis vil sluttbrukerne fortsatt måtte forholde seg til de kvotene som nettselskapene fastsetter.

Når det gjelder bokstav e., om hvilke produsenter som er omfattet, så er dette formulert som å være de med konsesjon til produksjon etter energiloven. En rapporteringsordning vil i hovedsak kun rette seg mot de produsentene som er av betydning for forsynings sikkerheten og ikke alle med konsesjon for produksjon. I praksis vil dette gjerne være de produsentene som har konsesjon til vassdragsregulering eller overføring etter vassdragsreguleringsloven § 3 og som omfattet av Olje- og energidepartementets krav om disponeringsstrategi etter forskrift om internkontroll om vassdragsanlegg. Dette vil altså være de produsentene med magasiner av en viss størrelse.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen angir hvem som har oppgaver eller myndighet etter forskriften.

Forslag til ny § 3 Hvem forskriften gjelder for

Denne forskriften gjelder for:

- a. den som i medhold av § 6-2 i energiloven er utpekt som rasjoneringsmyndighet.
- b. den som i medhold av energiloven § 6-1 annet ledd er tildelt myndigheten til å utøve systemansvaret.
- c. den som omfattes av definisjonen av nettselskap i § 4.
- d. den som i medhold av kraftberedskapsforskriften § 3-4, jf. § 2-1, er utpekt som KDS (kraftforsyningens distriktssjefer).
- e. kraftprodusenter med konsesjon etter energiloven § 3-1.

6.2.4 § 4 Definisjoner

Formål og bakgrunn for endringsforslag

I gjeldende forskrift § 3 defineres sentrale uttrykk som brukes i forskriften. I forslaget til ny forskrift vil vi kun definere de begrepene som brukes flere ganger i forskriften.

Definisjonen av energi foreslår vi å endre slik at fjernvarme ikke lenger omfattes. Vi foreslår å beholde definisjonen av produsent. Samtidig foreslår vi å ta inn definisjoner av nettselskaper og sluttbrukere. Begrep som kun brukes ett sted, vil forklares i den aktuelle bestemmelsen. Dette gjelder for eksempel begrepet tvangsmessige leveringsinnskrenkninger som foreslås definert i relasjon til omtalen av forslaget § 15.

Som en følge av de foreslåtte endringene, er det et behov for oppdateringer i bestemmelsen. Dette gjelder for eksempel definisjonen av avsavnsverdier. I dagens forskrift legges det opp til at prioritering av sluttbrukere i en rasjonerings situasjon skal skje ut fra beregning av avsavnsverdier, men dette ønsker vi nå å gå vekk fra. Vi vurderer at avsavnsverdier som NVE tidligere har formidlet, er utdaterte og ikke lenger gir en anvendelig representasjon av økonomisk verdi av ulempen en sluttbruker opplever ved å bli rasjonert. Det å sette riktige avsavnsverdier er krevende. Historisk sett har avsavnsverdiene vært basert på spørreundersøkelser om betalingsvillighet for å unngå bortfall av strøm eller direkte økonomiske kostnader ved bortfall. Vi vurderer nå at dette ikke er den beste fremgangsmåten. I tillegg vil ikke definisjonen av de berørte myndighetsorganene lenger fremgå av

definisjonsbestemmelsen. Disse vil omtales i forslaget § 3 om hvem forskriften gjelder for, jf. omtalen ovenfor.

Når det gjelder definisjonen av kraftprodusent viser vi til kommentaren ovenfor om hvem som er omfattet av forskriften i § 3 bokstav e., og at dette vil være de produsentene som har magasiner med betydning for forsyningssikkerheten.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen definerer hva som menes med bestemte begreper som blir omtalt i forskriften. Med energi menes elektrisk energi, dette innebærer at fjernvarme og andre energiformer faller utenfor.

Forslag til ny § 4 Definisjoner

I denne forskriften menes med:

Energi: elektrisk energi.

Kraftprodusent: den som driver produksjon av elektrisk energi i medhold av konsesjon etter energiloven § 3-1.

Nettselskap: virksomhet omfattet av kraftberedskapsforskriften § 2-1 og som har områdekonsesjon etter energiloven § 3-2.

Sluttbruker: Kjøper av elektrisk energi som ikke selger denne videre.

6.3 Kapittel 2 Ansvar og myndighet

Vi foreslår å tydeliggjøre ulike aktørers ansvar og oppgaver i den nye forskriften. Dette gjelder både ansvaret NVE har som rasjoneringsmyndighet og Statnett som systemansvarlig. Når det gjelder KDS sin rolle, tar forslaget utgangspunkt i at KDS' oppgaver vil følge av de avtaler som inngås og de årlige forventningsbrev som gis etter kraftberedskapsforskriften § 3-4. Vi vurderer det samtidig som hensiktsmessig at det tydeliggjøres at også KDS har en rolle i forbindelse med kraftrasjonering.

NVE vil gi utdypende beskrivelser i veilederen om blant annet ansvar og oppgaver til nevnte aktører, i tillegg til at andre som har en rolle eller blir berørt av kraftrasjonering vil bli omtalt.

NVE mener det er viktig at forskriften tar høyde for at en situasjon med energiknapphet kan utvikle seg på ulike måter og ha ulike årsaker. Forskriften gir derfor ikke en uttømmende regulering av myndighetenes ansvar. Derfor må forskriften ha bestemmelser som vil fungere i ulike situasjoner, og gi et handlingsrom for myndighetene slik at virkemidlene kan tilpasses den konkrete situasjonen. Dette vil også reflekteres i kapitlet om ansvar og myndighet, hvor situasjonene vil eksemplifiseres i veilederen, uten at dette er uttømmende regulert.

Forslaget til kapittel 2 i forskriften har ingen klar parallell i gjeldende forskrift. NVE vurderer det som sentralt at de ulike aktørene samarbeider godt i en rasjonerings situasjon og i perioden frem mot en rasjonerings situasjon. Dette vil bidra til å redusere risikoen for at en rasjonerings situasjon oppstår.

Både NVE og Statnett har interesse av å overvåke og analysere utviklingen av kraftsituasjonen. Statnett som systemansvarlig har det overordnede ansvaret for å koordinere driften av

kraftsystemet. Det overordnede målet for systemansvarlig er å sørge for at det til enhver tid er balanse mellom kraftforbruk og kraftproduksjon i kraftsystemet. For å ivareta dette må Statnett overvåke og analysere utviklingen, også med tanke på å være forberedt på energiknapphet og kraftrasjonering. NVE som energimyndighet og rasjoneringsmyndighet har ansvaret for å fremme en sikker kraftforsyning og å følge utviklingen av kraftoppdekningen og vurdere om vilkårene for å iverksette eller avslutte kraftrasjonering er til stede. Videre skal NVE som rasjoneringsmyndighet sørge for at det til enhver tid er utarbeidet nødvendige planer og prosedyrer for sikker og effektiv varsling og rapportering om iverksettelse, gjennomføring og opphør av kraftrasjonering. For å ivareta denne oppgaven må også NVE følge utviklingen av kraftsituasjonen tett. Det er departementet som kan iverksette kraftrasjonering. Når departementet har vedtatt iverksettelse av kraftrasjonering, er det NVE som rasjoneringsmyndighet som er ansvarlig for videre iverksettelse og gjennomføring av virkemidler og tiltak.

6.3.1 § 5 Rasjoneringsmyndighetens ansvar og oppgaver

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Det har vært et uttrykt behov for å tydeliggjøre roller generelt. Vi foreslår derfor at rasjoneringsmyndighetens ansvar og oppgaver tydeliggjøres i en egen bestemmelse. Rasjoneringsmyndighetenes oppgaver følger også av energiloven § 6-2 og energilovforskriften §§ 6-2 b og 6-2 d. Det er viktig at kraftrasjoneringsforskriften leses i sammenheng med disse bestemmelsene.

Om bestemmelsen

I bokstav a. henvises det til bestemmelsene som hjemler rasjoneringsmyndighetenes oppgaver og myndighet som fremgår av denne forskriften, og energiloven og energilovforskriften.

Bokstav b. fremhever rasjoneringsmyndighetens viktige samordningsrolle i en periode hvor det er, eller kan bli, knapphet på energi.

Bokstav c. forskriftsfester rasjoneringsmyndighetens oppgave om å informere allmennheten om at situasjonen har utviklet seg på en måte som medfører at tiltak vurderes iverksatt eller at de vil bli iverksatt.

Bokstav d. pålegger rasjoneringsmyndigheten å ha planer for å gi slik informasjon. I tillegg har rasjoneringsmyndigheten ansvar for å påse at nettselskapene har rasjoneringsplaner og at disse oppfyller kravene som fremgår av forskriften. Dette er nærmere regulert i forslaget §§ 18 og 19.

Etter bokstav e. er rasjoneringsmyndigheten tillagt ansvaret for å påse at nettselskapene blant annet har rasjoneringsplaner som oppfyller kravene i forskriften. Dette kan gjøres i forbindelse med stedlig tilsyn, hvor planene blir fremlagt, eller ved å be nettselskapene sende inn sine rasjoneringsplaner.

Forslag til ny § 5 Rasjoneringsmyndighetens ansvar og oppgaver

Rasjoneringsmyndigheten skal:

- a. utføre oppgaver etter energiloven § 6-2 og energilovforskriften § 6-2 b og etter denne forskriften.

- b. sørge for nødvendig samordning av vurderinger av kraftsituasjonen og behovet for tiltak med systemansvarlig.
- c. når allmenne hensyn tilsier det, og i samråd med departementet, informere allmennheten om forhold knyttet til den aktuelle kraftsituasjonen.
- d. til enhver tid ha planer for å kunne gi slik informasjon etter bokstav c.
- e. påse at nettselskaper har planer i henhold til denne forskriften.

6.3.2 § 6 Den systemansvarliges ansvar og oppgaver

Formål og bakgrunn for endringsforslag

I forbindelse med revisjon av veileder til dagens kraftrasjoneringsforskrift og arbeidsmøter som har blitt gjennomført med relevante myndigheter og virksomheter, har flere vist til et behov for en tydeliggjøring av ansvar og oppgaver for ulike aktører. Det foreslås derfor at systemansvarliges ansvar og oppgaver tydeliggjøres i en egen bestemmelse i forskriften.

Dagens beskrivelse av den systemansvarliges ansvar og oppgaver gjenspeiler ikke de oppgavene den systemansvarlige har i praksis, og angir kun systemansvarliges oppgaver tilknyttet utredning av virkemidler for å håndtere perioder med en svært anstrengt kraftsituasjon.

Systemansvarlig har en sentral rolle i en situasjon med energiknapphet, også før situasjonen kan kategoriseres som svært anstrengt. Den systemansvarlige håndterer den løpende effekt- og driftssikkerheten i kraftsystemet, og har på den måten også inngående informasjon om kraftsituasjonen. Dette reguleres imidlertid av annet regelverk, som forskrift om systemansvar i kraftsystemet. Erfaringene fra 2021 og utover har vist at det er viktig med et nært samarbeid mellom systemansvarlig og rasjoneringsmyndigheten for å håndtere situasjoner med energiknapphet på en best mulig måte. Derfor foreslår vi en ny bestemmelse om den systemansvarliges oppgaver i en situasjon med knapphet på energi. Oppgavene den systemansvarlige har med å utrede virkemidler i en svært anstrengt kraftsituasjon foreslås flyttet til forslaget § 13. På den måten vil rekkefølgen av bestemmelsene i forskriften gjenspeile utviklingen av en situasjon med knapphet på energi frem mot en kraftrasjonering.

Om bestemmelsen

I forslaget til § 6 bokstav a. foreslås det forskriftsfestet at den systemansvarlige skal vurdere om det er behov for å ta i bruk virkemidler eller tiltak eller iverksette kraftrasjonering og bistå rasjoneringsmyndigheten i å vurdere kraftsituasjonen. Dette er en naturlig oppgave som følger av systemansvarliges rolle. Bistanden skal skje etter anmodning fra rasjoneringsmyndigheten.

Av bokstav b. fremgår det eksplisitt at systemansvarlig skal bistå rasjoneringsmyndigheten i forbindelse med rapporteringsordningen etter § 11. Dette er i samsvar med dagens praksis, hvor det er systemansvarlig som er mottaker av informasjonen fra produsentene i deres rapportering av produksjonsstatistikk og prognoser for forventet magasinifylling.

Bestemmelsens bokstav c. pålegger den systemansvarlige å utrede og utvikle særskilte virkemidler for å håndtere perioder med energiknapphet. Dette er en utvidelse av dagens forskrift § 3a hvor systemansvarlig er pålagt å utvikle tiltak for å håndtere perioder med en

svært anstrengt kraftsituasjon. Det nærmere innholdet i disse virkemidlene fremgår av forslaget § 13.

Etter bokstav d. skal systemansvarlig orientere rasjoneringsmyndigheten om at de vurderer å innføre virkemidler eller tiltak som ikke krever godkjenning før iverksettelse. Dette er virkemidler eller tiltak som vurderes at kan virke inngripende på markedet, men mindre inngripende enn de tiltakene som krever godkjenning før iverksettelse.

Etter bokstav e. skal den systemansvarlige også bistå rasjoneringsmyndigheten etter hvert som energisituasjonen utvikler seg. Systemansvarlig skal etter anmodning gi råd om når kraftrasjonering bør iverksettes av departementet, og når kraftrasjonering bør opphøre. Systemansvarlig skal også etter anmodning gi råd til rasjoneringsmyndigheten ved planlegging og gjennomføring av kraftrasjonering.

Etter bokstav f. skal den systemansvarlige koordinere seg med rasjoneringsmyndigheten om informasjon som skal formidles eksternt i situasjoner med utvikling mot energiknapphet. Det er rasjoneringsmyndigheten som er ansvarlig for å informere allmennheten om forhold knyttet til den aktuelle kraftsituasjonen, i samråd med departementet, jf. § 5 bokstav c. Det er derfor avgjørende at systemansvarlig og rasjoneringsmyndighet ikke formidler ulik ekstern informasjon. Dette er spesielt viktig hvis kraftsituasjonen eskalerer. I en slik situasjon vil det være ønskelig at nyhetsmedier og befolkningen har én aktør å forholde seg til. Vi viser også til stortingsmelding nr. 18 (2003-2004)⁹ hvor det fremgår at rasjoneringsmyndigheten kan legge føringer for den systemansvarliges virksomhet. Dette ble også gjentatt i NVEs høringsdokument 6/2004 Forskriftene om systemansvar og rasjonering¹⁰.

Forslag til ny § 6 Den systemansvarliges ansvar og oppgaver

Systemansvarlig skal:

- a. vurdere om det er behov for å ta i bruk virkemidler eller tiltak eller iverksette kraftrasjonering og etter anmodning fra rasjoneringsmyndigheten bistå i å vurdere kraftsituasjonen.
- b. bistå rasjoneringsmyndigheten i forbindelse med innhenting og vurdering av informasjon etter § 11.
- c. utrede og utvikle særskilte virkemidler for å håndtere perioder med energiknapphet i samsvar med § 13.
- d. orientere rasjoneringsmyndigheten når det vurderes eller innføres virkemidler eller tiltak, som kan påvirke kraftsituasjonen, men som ikke krever godkjenning etter § 13.
- e. etter anmodning fra rasjoneringsmyndigheten bistå ved planlegging og gjennomføring av å ta i bruk virkemidler eller iverksette tiltak for håndtering av energiknapphet eller kraftrasjonering.
- f. koordinere formidling av ekstern informasjon i samsvar og dialog med rasjoneringsmyndigheten i situasjoner med utvikling mot energiknapphet.

⁹ St. meld. nr. 18 Om forsynings sikkerheten for strøm mv. (2003-2004) kapittel 6.2.1 s. 101

¹⁰ NVE 6/2004 Forskriftene om systemansvar og rasjonering – Høringsdokument kapittel 2.2.1 s. 8-9

6.3.3 § 7 Utveksling av informasjon mellom rasjoneringsmyndigheten og Reguleringsmyndigheten for energi

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Dagens forskrift har en bestemmelse om at Reguleringsmyndigheten for energi skal gis tilgang til informasjon uten hinder av taushetsplikt i § 3a annet ledd. Bestemmelsen regulerer informasjon om systemansvarliges utredning av virkemidler for perioder med svært anstrengte kraftsituasjon. NVE foreslår en egen bestemmelse om deling av informasjon uten hinder av taushetsplikt mellom rasjoneringsmyndigheten og reguleringsmyndigheten. Det foreslås at denne regelen også gjelder informasjon om andre forhold enn virkemidler for perioder med en svært anstrengt kraftsituasjon. NVE viser blant annet til at rapporteringsordningen kan innebære at NVE får tilgang til informasjon underlagt taushetsplikt, og at det kan oppstå situasjoner hvor det er behov for å dele denne informasjonen.

Om bestemmelsen

Det er behov for en bestemmelse som slår fast at informasjon knyttet til en situasjon med energiknapphet og kraftrasjonering kan deles mellom rasjoneringsmyndigheten og reguleringsmyndigheten når det er behov for det. Dette kan for eksempel gjelde informasjon som mottas i forbindelse med rapporteringsordningen, hvor NVE kan motta informasjon underlagt taushetsplikt, og at det kan oppstå situasjoner hvor det er behov for å dele denne informasjonen med reguleringsmyndigheten.

Forslag til ny § 7 Utveksling av informasjon mellom rasjoneringsmyndigheten og Reguleringsmyndigheten for energi

Rasjoneringsmyndigheten og Reguleringsmyndigheten for energi skal så snart som mulig, uten hinder av taushetsplikt, gi hverandre tilgang til informasjon av betydning for håndtering av energiknapphet.

6.3.4 § 8 Samarbeid

Formål og bakgrunn for endringsforslag

En god håndtering av en situasjon med energiknapphet eller kraftrasjonering avhenger av et godt samarbeid mellom flere aktører.

Samarbeid og medvirkning beskrives i dagens § 11. Statsforvalterens rolle er ikke omtalt i denne bestemmelsen i dagens regelverk. I forarbeidene til rasjoneringsforskriften fra 2001 er det vist til fylkesmannens beredskapsinstruks som påla fylkesmannen en plikt til å bistå sentrale myndigheter ved planlegging og gjennomføring av beredskapstiltak for å sikre forsvarlig forsyning av varer generelt, og regulere forbruket i en knapphetssituasjon.¹¹ Det ble da vist til behovet for et nært samarbeid med fylkesmennene under planlegging og gjennomføring av kraftrasjonering av energi. Instruksen er nå erstattet av Instruks for statsforvalteren og Sysselmeisteren på Svalbard sitt arbeid med samfunnsikkerhet, beredskap og krisehåndtering fra 2015. Siden kraftrasjonering av varer ikke lenger er like aktuelt som det var i etterkrigstiden, er ikke statsforvalterens ansvar for dette lenger omtalt i

¹¹ Forslag til forskrift Planlegging og gjennomføring av rekvisisjon av kraft og tvangsmessige leveringsinnskrenkninger ved kraftrasjonering NVE (2001) kapittel 4.7 s. 22

instruksen. Imidlertid er fremdeles statsforvalterens ansvar for regional samordning ved håndtering av uønskede hendelser gjeldende. Etter NVEs syn er det naturlig at de også har en rolle i forbindelse med håndteringen av en situasjon med eventuell knapphet på elektrisk energi. NVE har ingen instruksjonsmyndighet overfor statsforvalteren, men vil likevel oppfordre til samarbeid med aktørene i kraftsektoren.

Om bestemmelsen

I tillegg til de oppgavene som ligger til rasjoneringsmyndigheten, systemansvarlig og nettselskapene er det flere virksomheter som samarbeider med disse i planleggingen og gjennomføringen av virkemidler i ulike faser av kraftsituasjonen og under kraftrasjonering. Særlig gjelder dette statsforvalterne, som i mange tilfeller allerede har et samarbeid med nettselskapene, blant annet gjennom fylkesberedskapsrådet. Det er et ønske om å omtale statsforvalterens ansvar for å samarbeide med nettselskapene. Bestemmelsen må sees i sammenheng med § 18 om rasjoneringsplaner.

Forslag til ny § 8 Samarbeid

De som omfattes av denne forskriften, skal samarbeide slik at situasjoner med energiknapphet håndteres best mulig.

Statsforvalteren bør bidra til at det kan utarbeides planer i samsvar med denne forskrift.

6.3.5 § 9 Plikt til å følge rasjoneringsmyndighetens pålegg

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Det foreslås å beholde dagen bestemmelse som pålegger de som er omfattet av forskriften å rette seg etter de pålegg som gis av rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt.

Om bestemmelsen

Den som er delegert myndighet etter forskriften, vil ha behov for å pålegge ulike aktører oppgaver i forbindelse med forberedelser og gjennomføring av en situasjon med energiknapphet eller kraftrasjonering.

Forslag til ny § 9 Plikt til å følge rasjoneringsmyndighetens pålegg

De denne forskriften gjelder for, jf. forskriftens § 3, plikter å rette seg etter de pålegg som gis av rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten har gitt fullmakt til å gi pålegg.

6.4 Kapittel 3 Håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering

I dette kapitlet foreslår NVE ulike virkemidler som kan være aktuelle for håndtering av energiknapphet og i en situasjon med kraftrasjonering. I tillegg inneholder kapitlet en bestemmelse om prinsipper som skal være styrende for virkemiddelbruken.

Flere virkemidler vil fungere frem mot kraftrasjonering, og under kraftrasjonering. Alle virkemidlene har som formål å sikre at de kritiske funksjoner opprettholdes gjennom hele perioden, og at de som er helt avhengig av strøm i minst mulig grad berøres. Frem mot

kraftrasjonering vil virkemidlene ha som formål å forebygge at mer inngripende virkemidler tas i bruk. NVE jobber kontinuerlig for å være best mulig forberedt på mulige situasjoner med energiknapphet. Hvilke virkemidler som er aktuelle å bruke, er avhengig av den konkrete situasjonen og av hvor langt i utviklingen av energiknapphet en til enhver tid befinner seg. Forhold rundt for eksempel kraftforbruk, kraftproduksjon, kraftutveksling og magasinutfylling kan være avgjørende for hvordan NVE vurderer kraftsituasjonen.

Ethvert framløp mot en rasjonerings situasjon kan utvikle seg ulikt. Ut fra situasjonen vil det være stor variasjon i tidspunktet og hvilke virkemidler som bør tas i bruk. Det vil være hensiktsmessig at rasjoneringsmyndighetene kan ta i bruk ulike virkemidler ut fra vurderingen av hver enkelt situasjon. NVE foreslår derfor at forskriften åpner for større muligheter for dette.

Det er viktig å understreke at selv om strukturen til ny forskrift i større grad skal gjenspeile *utviklingen* av en kraftsituasjon med energiknapphet, vil det alltid være situasjonsavhengig *når* de ulike virkemidlene benyttes. Virkemidlene i §§ 11, 12 og 13 kan besluttes tatt i bruk uten at departementet har iverksatt kraftrasjonering. Virkemidlene i §§ 14, 15 og 16 krever at departementet har besluttet iverksatt kraftrasjonering. Virkemidlene som kan benyttes før det er besluttet iverksatt kraftrasjonering, vil også være aktuelle å innføre eller videreføre i selve rasjonerings situasjonen. Et viktig mål når ulike virkemidler benyttes, er at kraftmarkedet skal fungere mest mulig normalt. Dette gjelder også når kraftrasjonering er iverksatt. NVE understreker også at øvrig regelverk for oppfølging av kraftsystemet, som forskrift om systemansvaret, også vil gjelde i perioder med kraftrasjonering.

Rasjoneringsmyndigheten kan også basert på kraftsituasjonen vurdere å benytte andre virkemidler enn de som er beskrevet i forskriften. Eksempler på tidligere virkemidler er som er benyttet er offentliggjøring av analyser og forventninger, informasjonskampanjer, veiledning om kraftsituasjonen og sparekampanjer.

6.4.1 § 10 Prinsipper for valg og rekkefølge for bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Dagens forskrift omtaler i liten grad hvordan en situasjon med energiknapphet og kraftrasjonering faktisk vil håndteres. Det følger imidlertid av forskriften § 8 at gjennomføringen skal legge til rette for bruk av markedsmessige virkemidler, før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering.

NVE ønsker at det i større grad tydeliggjøres hvordan myndighetene vil håndtere energiknapphet frem mot og ved kraftrasjonering. Vi foreslår derfor en ny § 10 som angir hovedprinsippene for dette. I denne sammenheng er det viktig å understreke at en situasjon med energiknapphet kan oppstå av ulike årsaker og det er derfor viktig at forskriften er tilpasset dette. Det vil si at den gir rom til å vurdere ulike virkemidler ut fra den konkrete situasjonen som oppstår.

Det understrekes at det fremdeles legges opp til at markedsmessige virkemidler skal virke så lenge som mulig, både før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering. I vurderingen av bruk av ulike virkemidler for å håndtere situasjonen er det også viktig at rasjoneringsmyndigheten legger vekt på hvor inngripende virkemiddelet fremstår eller oppleves ovenfor de som blir berørt. Rasjoneringsmyndigheten skal så langt som mulig ta i bruk de virkemidler som er minst inngripende. Det understrekes videre at endringene som

foreslås ikke har til hensikt å senke terskelen for inngripen i markedet. Iverksettelse av tiltak som griper inn i markedet kan kun iverksettes når det er helt nødvendig.

Hjemlene for de konkrete virkemidlene vil følge av øvrige bestemmelser i forskriften.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen gjelder prinsipper for bruk av virkemidler, og legger føringer for hvordan rasjoneringsmyndigheten skal gå frem i vurderingen av hvilke virkemidler som skal tas i bruk for å håndtere en situasjon når det på grunn av ekstraordinære forhold kan bli knapphet på energi. Når det gjelder bestemmelsens to første ledd, henvises det til rasjoneringsmyndighetens oppgaver etter energilovforskriften.

Etter tredje ledd skal rasjoneringsmyndigheten i vurdering av virkemiddel, vektlegge hvor inngripende tiltaket vil oppleves for de som blir berørt. Dette er også i tråd med forholdsmessighetsprinsippet, og skal sikre samsvar mellom mål og middel.

I fjerde og femte ledd slås det fast at rasjoneringsmyndigheten i valg av virkemiddel også må vektlegge at det som tas i bruk er egnet til å avhjelpe situasjonen med energiknapphet. Det sentrale er å unngå at situasjonen forverrer seg, og å unngå kraftrasjoning.

Forslag til ny § 10 Prinsipper for valg og rekkefølge for bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet

I samsvar med energilovforskriften § 6-2 b skal rasjoneringsmyndigheten til enhver tid overvåke kraftsituasjonen som grunnlag for å vurdere om det er behov for å ta i bruk virkemidler eller iverksette tiltak for å håndtere energiknapphet.

I samsvar med energilovforskriften § 6-2 b skal rasjoneringsmyndigheten legge til rette for at markedet skal virke så lenge som mulig og i så stor utstrekning som mulig. Det skal legges til rette for at markedsmessige virkemidler benyttes før, under og etter iverksettelse av kraftrasjoning.

Rasjoneringsmyndigheten skal i valg av virkemidler og tiltak for å håndtere energiknapphet bruke de som vurderes som minst inngripende.

Rasjoneringsmyndigheten skal i valg av virkemiddel vurdere hva som i den konkrete situasjonen bidrar til å håndtere energiknapphet på best mulig måte. Dette gjelder ved:

- a. valg av hvilke virkemiddel som skal tas i bruk eller tiltak som skal iverksettes.
- b. valg av rekkefølge av for bruk av virkemiddel eller tiltak.
- c. dosering av virkemiddel eller tiltak.

Ved vurdering av om og hvilke virkemidler eller tiltak som bør brukes for å håndtere ulike situasjoner med energiknapphet, skal rasjoneringsmyndigheten basere sin vurdering på at kraftrasjoning så langt som mulig unngås.

6.4.2 § 11 Pålegg om rapportering

Formål og bakgrunn for endringsforslaget

Fra våren 2021 var vannmagasinstanden lavere enn på mange år for årstiden i sørlige Norge. Etter at vannmagasinstanden hadde ligget i nærheten av historisk minimum for årstiden i dette området, fattet NVE vedtak den 29. juli 2022. Vedtaket påla Statnett og

vannkraftprodusenter i sørlige Norge med magasinkapasitet med betydning for forsyningssikkerheten å etablere en midlertidig rapporteringsordning for faktisk kraftproduksjon og prognoser for magasinifylling fra magasiner frem til juni 2023. Formålet med rapporteringen var å gi en bedre oversikt over produksjonen av regulerbar kraft som grunnlag for å vurdere forsyningssikkerheten vinter og vårperioden 2022 og 2023. Rapporteringen hadde også til hensikt å gi Statnett, NVE og OED grunnlag for løpende vurderinger av behovet for ytterligere tiltak.

Erfaringene fra rapporteringsordningen viser at dette har vært nyttig i en periode med større usikkerhet rundt kraftsituasjonen. Ordningen ga energimyndighetene bedre oversikt over produksjonen av regulerbar kraft og er et godt grunnlag for løpende vurderinger av ressursituasjonen. Ordningen ga NVE tilgang på produsentenes prognoser for magasinifylling, som NVE hadde nytte av ved utvikling og kvalitetskontroll av egne prognoser. Prognosene fra produsentene bekreftet i stor grad NVEs vurderinger og var et viktig virkemiddel for at NVE i desember 2022 kunne gi tydelige råd til regjeringen om at det ikke var fare for kraftrasjonering. Ordningen ga også produsentene bedre risikoforståelse for sin disponering og anses for å være et godt verktøy for å bidra til å ivareta forsyningssikkerheten. NVE og OED ønsker derfor å videreføre denne ordningen, og i den forbindelse ser vi et behov for at det rettslige grunnlaget for ordningen styrkes og klargjøres.

Det er kun i de tilfellene hvor kraftsituasjonen strammer seg til, at rasjoneringsmyndigheten vil ha et ytterligere informasjonsbehov om kraftprodusentenes disponering av regulert vann. I et slik tilfelle kan det være aktuelt å pålegge rapportering etter den foreslåtte bestemmelsen. Hjemmel for pålegg om rapportering er derfor et virkemiddel for å håndtere og minimere risikoen for energiknapphet og kraftrasjonering. Det er et mål at rapporteringsordningen avsluttes når det ikke lenger er grunn til å følge kraftsituasjonen like tett.

Departementet har foreslått at forskriftskompetansen i energiloven § 6-2 fjerde ledd justeres, slik at det gis hjemmel til å pålegge rapportering i energilovforskriften, se OEDs høring om forslag til styringsmekanisme for forsyningssikkerhet.¹²

Departementet har foreslått ny § 6-2 annet ledd i energiloven og at detaljene fastsettes i tilhørende forskrifter.

Under forutsetning av hjemmel i energilovforskriften § 6-2 foreslår NVE at rasjoneringsmyndigheten får mulighet til å pålegge rapportering fra kraftprodusenter omfattet av forskriftens § 3 bokstav e. dersom situasjonen tilsier det, i de områdene som rasjoneringsmyndigheten anser som nødvendig.

Om bestemmelsen

Etter forslagetets første ledd kan rasjoneringsmyndigheten pålegge aktørene å rapportere produksjonsstatistikk og/eller prognoser om forventet magasinifylling eller andre forhold som kan være relevante, avhengig av den aktuelle situasjonen. Rasjoneringsmyndigheten kan også pålegge innrapportering av både produksjonsstatistikk og forventet magasinifylling og eventuelt annen relevant informasjon. Rapporteringen må tilpasses den aktuelle situasjonen.

¹² Høring fra OED, forslag til endringer i vassdragsreguleringsloven, energiloven og tilhørende forskrifter (styringsmekanisme for forsyningssikkerhet) av 29. juni 2023.

Det er i første rekke de vannkraftprodusentene som har magasinkapasitet med betydning for forsynings sikkerheten i det området som opplever energiknapphet som vil bli berørt av et vedtak om å rapportere inn informasjon. Dette vil i hovedsak gjelde aktører med konsesjon til vassdragsregulering eller overføring etter vassdragsreguleringsloven § 3.

Bestemmelsens annet ledd gir nærmere regler om hva et vedtak om rapportering kan inneholde, og slår fast at rapporteringen skal skje på den måten rasjoneringsmyndigheten bestemmer. Det er systemansvarlig som normalt er ansvarlig for å motta informasjonen fra virksomhetene, og skal dele denne informasjonen med rasjoneringsmyndigheten, jf. forslaget § 6 bokstav b.

Det er rasjoneringsmyndigheten som fastsetter hvilken informasjon som skal rapporteres inn, om det er både produksjonsstatistikk og prognoser om forventet magasinutfylling, eller om det bare er nødvendig med en av delene eller eventuelt annen informasjon.

Forslag til ny § 11 Pålegg om rapportering

Rasjoneringsmyndigheten kan, når det vurderes nødvendig, pålegge en eller flere bestemte virksomheter med konsesjon etter energiloven § 3-1 å innrapportere produksjonsstatistikk, prognoser om forventet magasinutfylling og/eller andre forhold som anses relevante for å få tilstrekkelig innsikt i kraftsituasjonen innenfor et bestemt tidsrom.

Rasjoneringsmyndigheten kan i pålegget sette vilkår om frister, varighet og nærmere innhold. Rasjoneringsmyndigheten kan gi nærmere bestemmelser om formatet og metoden for innrapporteringen.

6.4.3 § 12 Andre pålegg

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Denne bestemmelsen er en videreføring av gjeldende § 12. NVE mener muligheten til å komme med pålegg bør videreføres, også etter en forskriftsfesting av rapporteringsordningen som omhandler produsentenes disponeringstrategier.

Om bestemmelsen

Den som er delegert myndighet etter rasjoneringsforskriften, vil ha behov for å kunne pålegge de som helt eller delvis eier eller driver nett eller kraftproduksjon, sluttbrukere, omsettere, den som driver organisert markedsplass, og den som av departementet er utpekt som systemansvarlig, oppgaver i forbindelse med håndtering av energiknapphet og forberedelser og gjennomføring av en eventuell kraftrasjonering.

Forslag til ny § 12 Andre pålegg

Rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, kan gi andre pålegg som er nødvendig for gjennomføring av denne forskriften. Bestemmelsen i § 11 annet ledd første setning gjelder tilsvarende.

6.4.4 § 13 Særskilte virkemidler for håndtering av energiknapphet

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Dagens forskrift § 3a om svært anstrengte kraftsituasjoner setter rammene for hvordan disse situasjonene kan håndteres. Bestemmelsen beskriver systemansvarlig sitt ansvar for å utrede og utvikle virkemidler for å håndtere perioder med en svært anstrengte kraftsituasjoner,

rasjoneringsmyndighetens ansvar for å vedta aktuelle virkemidler, og gir Reguleringsmyndigheten for energi rett til tilgang på den samme informasjonen.

Bestemmelsen ble opprinnelig tatt inn i forskrift om systemansvaret i 2004. Bakgrunnen for bestemmelsen var et behov for å kunne iverksette tiltak som supplerte markedet og på den måten ga en ekstra sikkerhet mot å havne i en rasjonerings situasjon.¹³ Begrepet svært anstrengt kraftsituasjon er heller ikke definert, og det er derfor heller ikke klart når de ulike virkemidlene kan iverksettes.

NVE foreslår å gå vekk fra å bruke begrepet svært anstrengt kraftsituasjon i forskriften, og heller rette oppmerksomheten mot virkemiddelbruken. Vi foreslår derfor å innføre begrepet særskilte virkemidler. Det er fortsatt systemansvarlig som skal utrede og utvikle særskilte virkemidler.

Det er også nytt at det fremgår av forskriften at godkjenning av virkemidler fra rasjoneringsmyndigheten kan gis med og uten tidsbegrensning.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen beskriver systemansvarlig sitt ansvar for å utrede og utvikle særskilte virkemidler for å håndtere perioder med energiknapphet.

Dette er virkemidler som vurderes som inngripende i kraftmarkedet eller som med stor sannsynlighet kan påvirke kraftmarkedet. Bruk av særskilte virkemidler vil kreve godkjenning av rasjoneringsmyndigheten, og skal kun benyttes når ordinære og markedsmessige virkemidler ikke er tilstrekkelig for å håndtere situasjonen.

Rasjoneringsmyndigheten kan i vedtaket om godkjenning av virkemidler fastsette hvor lenge godkjenningen gjelder, og om vedtaket kan iverksettes av den systemansvarlige uten ytterligere godkjenning fra rasjoneringsmyndigheten. De mest inngripende virkemidlene vil kreve en godkjenning fra rasjoneringsmyndigheten også før de kan iverksettes.

Forslag til forskrift § 13 Særskilte virkemidler for håndtering av energiknapphet

Den systemansvarlige skal utrede og utvikle særskilte virkemidler for å håndtere perioder med energiknapphet. Den systemansvarlige skal orientere rasjoneringsmyndigheten om de virkemidlene som er utredet og utviklet.

Søknad om godkjenning av virkemiddel for å håndtere energiknapphet skal sendes rasjoneringsmyndigheten. Godkjenning av virkemiddel kan gis for perioder med og uten tidsbegrensning.

Med mindre det i vedtak om godkjenning av virkemiddel etter første ledd er fastsatt at systemansvarlig ikke trenger ytterligere godkjenning for å ta et godkjent virkemiddel i bruk, skal søknad om godkjenning til å ta i bruk et godkjent virkemiddel sendes rasjoneringsmyndigheten.

¹³ NVE dok 6/2004 Forskriftene om systemansvar og rasjonering – Høringsdokument kapittel 2 s. 6

6.4.5 § 14 Kvoterasjonering av kraftforbruk og tariffing under kraftrasjonering

Formål og bakgrunn for endringsforslag

NVE foreslår å ta inn en egen bestemmelse om kvoterasjonering i forskriften. I dagens kraftrasjoneringsforskrift har omtalen av kvoterasjonering kun fremgått i vedlegg til forskriften og beskrivelsen av kravene til innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner etter gjeldende forskrift § 6a.

Kvoterasjonering er et inngripende tiltak, og NVE mener det bør fremgå av forskriften at dette er et virkemiddel som vil kunne benyttes etter at departementet har besluttet kraftrasjonering i medhold av energiloven § 6-2.

Dersom en sluttbruker overstiger sin tildelte kvote for energi, vil det påløpe en særskilt tariff satt av rasjoneringsmyndigheten. Det er viktig at den særskilte tariffen settes til et nivå slik at ønsket forbruksreduksjon oppnås.

Det er forventet at høye kraftpriser i framløpet mot energiknapphet vil bidra til at prissensitive kraftforbrukere reduserer sitt kraftforbruk. Selv om dette er forventet, er det viktig at vi har virkemiddel som kan brukes hvis denne forventningen ikke inntreffer. NVE erfarer også at det er enkelte sluttbrukere som ikke responderer på kraftpris alene, og at det derfor er et behov for strengere insentiver for å oppnå forbruksreduksjon. Det gjelder både i form av særskilte tariffen for kraftforbruk utover gitt kvote og det at iverksettelse av kvoterasjonering er et signal til samfunnet om at det er energiknapphet.

Særskilte tariffen vil være en verdi med enhet øre/kWh. Sluttbrukeren skal i tillegg betale nettleie og offentlige avgifter som ved en normal situasjon.

Om bestemmelsen

Bestemmelsens gir rasjoneringsmyndigheten hjemmel til å iverksette kvoterasjonering. Dette gjelder først etter at departementet har besluttet kraftrasjonering. Kvoterasjonering vil innebære at sluttbrukere vil bli tildelt en kvote med energi som de kan forbruke i en viss tidsperiode. Størrelsen på kvoten vil være basert på et representativt forbruksnivå for den enkelte sluttbruker.

Bestemmelsen gir også hjemmel til å fastsette en egen tariff for de sluttbrukerne som bruker mer enn sin tildelte kvote.

Som det fremgår av energiloven § 6-2 tredje ledd, kan ikke rasjoneringsmyndighetens vedtak om gjennomføring av kvoterasjonering påklages.

Forslag til ny § 14 Kvoterasjonering av kraftforbruk og tariffing under kraftrasjonering

Etter at departementet har besluttet iverksatt kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, pålegge sluttbrukere en fastsatt kvote for energi innenfor en gitt tidsperiode. Kraftforbruk utover kvoten vil pålegges særskilte tariffen satt av rasjoneringsmyndigheten, jf. annet ledd. Rasjoneringsmyndigheten kan endre størrelse på tidligere fastsatt kvote dersom situasjonen utvikler seg.

Rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, kan fastsette særskilte tariffer i samsvar med forskrift om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. § 9-1a og fastsette særskilte tariffer i samsvar med forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffer § 17-8.

6.4.6 § 15 Tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk

Formål og bakgrunn

NVE foreslår ikke endringer i innholdet i bestemmelsen om tvangsmessige leveringsinnskrenkninger, ut over en presisering om at bestemmelsen vil gjelde tvangsmessige leveringsinnskrenkninger i form av utkobling av kraftforbruk. I den nye forskriften vil bestemmelsen fremgå av § 15.

Selv om det foreslås at nettselskapene ikke lenger skal planlegge for roterende sonevis utkobling, har rasjoneringsmyndigheten fortsatt myndighet til å pålegge tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk. Tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av energi vurderes som et inngripende virkemiddel, og vil kun benyttes dersom kvoterasjonering ikke har ønsket virkning. Kvoterasjonering vil løpende kunne tilpasses for å oppnå ønsket virkning, for eksempel ved å øke prosentsatsen på kvotene eller hvilke sluttbrukere som blir omfattet.

Om bestemmelsen

Det er kun i spesielle situasjoner det kan bli aktuelt å benytte tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk i form av utkobling som virkemiddel for å håndtere situasjonen. Det vil i så fall være rasjoneringsmyndigheten som vedtar utkobling av sluttbrukere, og disse har da ikke tilgang på elektrisk energi i perioden for utkobling. Behovet for tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk er forventet å være svært sjelden, men det kan oppstå lokal energiknapphet som krever utkobling av næring og industri.

For avbrudd som skyldes utkobling vedtatt av rasjoneringsmyndigheten vil ikke KILE være med ved beregning av inntektsramme. Beregnet KILE for avbrudd som ikke direkte skyldes kraftrasjonering vil inngå ved beregning av inntektsramme som vanlig. Reguleringsmyndigheten for energi vil informere nettselskapene om hvordan dette skal håndteres ved registrering og rapportering av avbrudd og ved rapportering til eRapp.

Forslag til ny § 15 Tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk

Etter at departementet har besluttet iverksatt kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, foreta tvangsmessige leveringsinnskrenkninger i form av utkobling av kraftforbruk. Slike leveringsinnskrenkninger skal søkes gjennomført etter saklige og kontrollerbare kriterier, og til minst mulig ulempe for dem som berøres.

Rasjoneringsmyndigheten skal sørge for at det til enhver tid foreligger planer for gjennomføringen av tvangsmessige leveringsinnskrenkninger.

6.4.7 § 16 Rekvisisjon av kraftproduksjon

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Etter gjeldende forskrift kan rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, kreve at en eller flere produsenter avstår energi.

Rasjoneringsmyndigheten vil da kunne pålegge en eller flere kraftprodusenter å redusere sin kraftproduksjon, og heller produsere kraft ved et senere tidspunkt for å sikre at det er tilstrekkelig kraftproduksjon på et senere tidspunkt. Det kan også være aktuelt å pålegge kraftprodusenter å produsere kraft de ellers ikke ville ha produsert på dette tidspunktet. Det vil være situasjonsavhengig når rekvisisjon av kraftproduksjon er aktuelt. Det kan både være aktuelt ved lokal energiknapphet og energiknapphet over større geografiske områder. Det er spesielt aktuelt i situasjoner hvor høy kraftproduksjon vedvarer i områder hvor det er tydelig energiknapphet, eller at det på grunn av ekstraordinære forhold kan bli knapphet på energi. I utgangspunktet vil rekvisisjon kun gjelde de kraftprodusentene som har en viktig rolle i kraftsystemet og ikke kraftsystemet som helhet. Hvilke kraftverk dette kan gjelde er avhengig av den aktuelle kraftsituasjonen og i hvilke områder det er energiknapphet. Det vil dessuten måtte vurderes hvilke kraftprodusenter som har vannressurser tilgjengelig. Det er viktig å understreke at det ved rekvisisjon av kraftproduksjon også er et mål at kraftmarkedet skal fungere mest mulig normalt.

Bestemmelsen om erstatning i gjeldende forskrift § 7 tredje ledd foreslår vi tatt ut fordi dette er en henvisning til alminnelige erstatningsregler. Det krever ikke egen hjemmel i denne forskriften.

Rasjoneringsmyndigheten har alltid hatt muligheten til å gripe inn i produsentenes disponering i en rasjeringssituasjon. Som del av styringsmekanismen¹⁴, sendt på høring av OED 29. juni 2023, legges det opp til at denne adgangen utvides til å gjelde på et noe tidligere tidspunkt. Adgangen til å gripe inn vil være strengt avgrenset, og kun gjelde i situasjoner der det er på grunn av ekstraordinære forhold kan bli knapphet på energi, og det er tydelig at det er avvik mellom produsentenes og myndighetenes risikovurdering.

Om bestemmelsen

Rekvisisjon av kraftproduksjon omfatter pålegg til enkelte kraftprodusenter om å utsette produksjon av kraft de ellers ville ha produsert, for derved å kunne produsere kraft ved et senere tidspunkt og unngå knapphetssituasjoner. Dette kan også skje ved at enkelte produsenter pålegges å produsere kraft de ellers ikke ville ha produsert på dette tidspunktet.

Forslag til ny § 16 Rekvisisjon av kraftproduksjon

Etter at departementet har besluttet iverksatt kraftrasjering, kan rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, pålegge kraftprodusenter å endre sin beslutning om produksjonstidspunkt og/eller mengde kraftproduksjon.

¹⁴ OEDs Forslag til endringer i vassdragsreguleringsloven og energiloven (styringsmekanisme for forsyningssikkerhet) og Endringer i forskrift om internkontroll etter vassdragslovgivningen og energilovforskriften sendt på høring 29.06.2023.

6.5 Planlegging av kraftrasjonering

6.5.1 § 17 Prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Gjennom høring av veileder sommeren 2022 og dialogmøter med relevante aktører som nettselskaper og statsforvaltere, ble det pekt på et behov for å tydeliggjøre hvordan sluttbrukere skal prioriteres med hensyn til kraftrasjoneringsforskriften § 9. Etter dagens forskrift er det nettselskapene som har ansvar for å hente inn informasjon om sluttbrukere og koordinere dette arbeidet, samt å lage prioriteringslister mellom de ulike sluttbrukerne. I praksis har dette vært utfordrende for nettselskapene ettersom de har begrenset informasjon om hvem de ulike sluttbrukerne er. Derfor har statsforvalterne hjulpet kommuner og nettselskaper både med råd og veiledning til å utarbeide lister for prioritering.

NVE mener det er behov for en justering og tydeligere beskrivelse av hvem som bør skjermes i en eventuell situasjon med kvoterasjonering. Dette vil bidra til å gjøre det lettere å utarbeide rasjoneringsplaner.

NVE foreslår at forskriften justeres, og at prinsippene utdypes i veilederen. Veilederen vil da synliggjøre konkrete grupper av sluttbrukere som i minst grad bør berøres av en kraftrasjonering. NVE legger til grunn at fordelingen av energi bør hensynta den type funksjon sluttbrukeren har i samfunnet, samtidig som det bør vurderes opp mot varighet på rasjoneringen. NVE legger opp til at kritiske samfunnsfunksjoner i større grad ikke bør bli berørt ved kraftrasjonering. Dette er basert på at potensialet ved forbruksreduksjonen er liten. Selv om enkelte sluttbrukere ikke er omfattet av kraftrasjonering, er det forventet at de frivillig vil redusere forbruket til en viss grad.

I tillegg vil punktet om avsavnsverdier tas ut, jf. endring i ny § 4 om definisjoner omtalt ovenfor.

Utdypinger om prinsipp for fordeling av energi ved kraftrasjonering

NVE vil utdype og endre veilederen til forskriften når det gjelder prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering. NVE vil foreslå at sluttbrukere som har kritisk samfunnsfunksjoner i mindre grad bør berøres av en kraftrasjonering. Dette begrunnes med at reduksjon eller bortfall av kritiske samfunnsfunksjoner kan ha en svært negativ effekt på samfunnet. I tillegg utgjør kraftforbruk til disse sluttbrukerne en relativt liten andel av det totale forbruket. Eksempler på slike sluttbrukere er tilknyttet helse og omsorg, redningstjeneste, lov og orden, vann og avløp, finansielle tjenester, barnehager, barneskoler, matbutikker, matproduksjon, matdistribusjon, apotek, arbeids- og velferdstjenester, kritiske datasenter, telekommunikasjon og andre kommunikasjonstjenester. Ovennevnte funksjoner er kun angitt som eksempler, og utgjør ikke en uttømmende oversikt. NVE vil i veilederen utdype hvilke sluttbrukere som bør unntas og gi ytterligere veiledning. NVE understreker betydningen av at det bør være like prinsipper som legges til grunn, slik at det ikke oppstår ulik fordeling av energi avhengig av hvor i landet sluttbrukeren befinner seg. Selv om ovennevnte sluttbrukere i utgangspunktet ikke vil få eksplisitte krav om forbruksreduksjon i en rasjonerings situasjon, er det likevel en forventning om at de på frivillig basis vil redusere forbruket til en viss grad. Dette gjelder både på grunn av høye kraftpriser og holdningskampanjer fra myndighetene. NVE kan også pålegge kritiske samfunnsfunksjoner å

reduere sitt kraftforbruk hvis dette er nødvendig, men i utgangspunktet er det ikke noe man ønsker å planlegge for.

NVE vil også gi veiledning til nettselskapene om hvordan sluttbrukere som kan bli berørt av kraftrasjonering skal vurderes. Rasjoneringsmyndigheten vil selv utarbeide rasjoneringsplan for store sluttbrukere, jf. § 21, mens nettselskapenes rasjoneringsplaner, jf. §§ 18 og 19, i stor grad vil omfatte husholdninger og øvrig næring og industri.

Om bestemmelsen

Første ledd klargjør prinsippene som skal gjelde for nettselskapenes utarbeidelse av planer for kvoterasjonering.

Omtalen i annet ledd av hvilke hensyn som skal vektlegges i vurderingen fra nettselskapene, er ikke ment å være en prioritering av ulike hensyn, men en oversikt over hvilke hensyn som er relevante å vektlegge i nettselskapenes utforming av rasjoneringsplaner.

Eksempler på hva som omfattes av de ulike hensynene vil følge av veilederen til forskriften.

Forslag til ny § 17 Prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering

Kraftrasjonering skal planlegges slik at skade eller ulempe for den enkelte sluttbruker blir minst mulig.

Ved utarbeiding av plan for fordeling av energi skal nettselskapene legge vekt på liv og helse, kritiske samfunnsfunksjoner og å minimere ulempe for andre samfunnsinteresser.

6.5.2 § 18 Nettselskapenes rasjoneringsplaner

Formål og bakgrunn for endringsforslag

I dag er nettselskapene selv ansvarlig for å utarbeide rasjoneringsplaner etter gjeldende kraftrasjoneringsforskrift § 6a.

NVE ser behov for flere endringer i denne bestemmelsen. Dagens bestemmelse har blitt oppfattet som en prioritert rekkefølge. I dag skal prioriteringen av sluttbrukerne i rasjoneringsplanene være koordinert med KDS, statsforvalter, kommunene, innehavere av samfunnskritiske funksjoner og berørte interesser. Det er opp til nettselskapet hvordan dette ivaretas. NVE erfarer at framgangsmåten for koordineringen av rasjoneringsplanene har vært varierende. Enkelte nettselskaper har tett dialog med statsforvalter og andre har direkte kontakt med kommunene. Enkelte har løpende dialog og fysiske møter, men andre kommuniserer sporadisk via brev.

NVE mener det kan være uheldig at framgangsmåten for å håndtere en rasjoneringsssituasjon avviker mellom de ulike nettselskapene. Dette kan resultere i ulik fordeling av energi basert på hvor i landet den enkelte sluttbrukeren befinner seg. NVE foreslår derfor at statsforvalteren bør ha en koordinerende rolle når det gjelder fordeling av energi ved kraftrasjonering i sitt område. Statsforvalter bør innhente informasjon fra relevante myndigheter og private aktører som er nødvendig for fordeling av energi ved kraftrasjonering. Nettselskapene er fortsatt ansvarlig for å utarbeide rasjoneringsplanene, som vil basere seg på innhentet informasjon fra statsforvalteren. Innhentet informasjon fra statsforvalteren bør være utarbeidet slik at den er anvendelig i rasjoneringsplanen til nettselskapene.

KDS skal bistå statsforvalter, og være det primære kontaktpunktet mellom nettselskapene og statsforvalterne. Ved behov bør statsforvalter og nettselskapene koordinere seg direkte hvis fordeling av energi og utarbeidelse rasjoneringsplanene ikke er hensiktsmessig gjort gjennom KDS.

NVE mener at det er mer naturlig at det er statsforvalterne som har denne koordineringen ved fordeling av energi ved kraftrasjonering, enn nettselskapene.

Utdypninger til nettselskapenes rasjoneringsplaner

NVE vil veilede nettselskapene og statsforvalterne om innhenting av informasjon fra relevante myndigheter og private aktører som er nødvendig for fordeling av energi ved kraftrasjonering. NVE foreslår at statsforvalteren bidrar til å innhente nødvendig informasjon fra sluttbrukere som ikke skal omfattes av kraftrasjonering og sluttbrukere som skal særbehandles. Særbehandling vil være når det vurderes at kvotesatsene bør avvike fra den generelle veiledningen fra NVE. Sluttbrukere som unntas eller særbehandles vil hovedsakelig være de som har kritiske samfunnsfunksjoner.

Innhentet informasjon skal være utarbeidet slik at den gir best mulig grunnlag for nettselskapet ved utarbeidelse av rasjoneringsplaner. Det foreslås at KDS bistår statsforvalteren i tolkingen av forskrift og veileder. I tillegg skal KDS bistå statsforvalter i prinsipielle vurderinger ved fordelingen av energi. KDS vil være det primære kontaktpunktet mellom statsforvalteren og nettselskapene, men ved behov bør statsforvalter og nettselskap ha direkte kontakt.

Nettselskapenes rasjoneringsplaner innebærer ikke utøvelse av offentlig myndighet, og kan derfor ikke påklages.

Om bestemmelsen

Første ledd fastsetter de geografiske områdene som nettselskapene skal planlegge kraftrasjonering for. Dette vil følge grensene for områdekonsesjonen til nettselskapet. I annet ledd henvises det til § 19 som gir nærmere føringer for innholdet i rasjoneringsplanene.

Bestemmelsens tredje ledd klargjør hvordan nettselskapene skal gå frem for å utarbeide planene. Det er viktig at dette skjer i samarbeid med relevante myndigheter. Nettselskapene er derfor etter tredje ledd pålagt å ta kontakt med statsforvalteren innenfor sitt område for å få informasjon om sluttbrukere. I den sammenheng er det viktig at nettselskapene forklarer statsforvalteren hva informasjonen skal brukes til, og hvilke følger et dårlig informasjonsgrunnlag kan få.

I fjerde ledd er det angitt hva statsforvalterens oppgaver bør være. Det fremgår her at det er statsforvalteren som bør være bindeleddet mellom nettselskapene og andre lokale myndigheter eller andre offentlige og private aktører.

Forslag til ny § 18 Nettselskapenes rasjoneringsplaner

Nettselskapene skal som en del av sin beredskapsplanlegging utarbeide rasjoneringsplaner for det geografiske området og de anleggene som omfattes av områdekonsesjonen. Dette gjelder ikke virksomheter som kun leverer kraftproduksjon til eget kraftforbruk.

Rasjoneringsplaner skal være basert på plan for fordeling av energi og skal inneholde alle elementer fastsatt i § 19.

Nettselskapene skal be statsforvalter om å bidra med nødvendig informasjon om sluttbrukere for utarbeidelse av rasjoneringsplaner.

Statsforvalter bør:

- a. innhente informasjon fra relevante myndigheter og private aktører som er nødvendig for fordeling av energi ved kraftrasjonering.
- b. bidra til at innhentet informasjon etter bokstav a er utarbeidet slik at det gir best mulig grunnlag for nettselskapets utarbeidelse av rasjoneringsplaner.

KDS skal utføre sine oppgaver i tråd med den avtale som er inngått med NVE og årlige forventningsbrev i medhold av kraftberedskapsforskriften § 3-4.

6.5.3 § 19 Innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Kravene til innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner fremgår i dag av vedlegg til forskriften § 6a. Vi foreslår å flytte kravene til innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner fra vedlegg og inn som en egen bestemmelse i selve forskriften.

I tillegg foreslår vi flere endringer som handler om kravet til innhold i rasjoneringsplanene. Den største endringen er at sonevis roterende utkobling ikke lenger er et virkemiddel nettselskapene trenger å planlegge for. I tillegg foreslås det å endre på kvotestørrelsene som skal inngå i rasjoneringsplanene.

Ellers foreslår vi å videreføre kravene til planer for egenberedskap, informasjonshåndtering og planer for samarbeid med relevante aktører.

Sonevis roterende utkobling

Nettselskapene er i dag pålagt å planlegge for sonevis roterende utkobling, jf. vedlegg 1 til dagens forskrift. Da veilederen til dagens kraftrasjoneringsforskrift var på høring sommeren 2022 var det flere tilbakemeldinger fra nettselskaper om at sonevis roterende utkobling var svært tidskrevende å planlegge for og at det var bekymring rundt å ivareta liv og helse. Ut fra en totalvurdering av de samfunnsmessige konsekvenser vurderer NVE at sonevis roterende utkobling ikke lenger bør være et krav til innholdet i rasjoneringsplaner til nettselskapene. Det er blant annet usikkert om en vil ivareta at kritiske samfunnsfunksjoner ikke blir omfattet av utkobling, ettersom det er utfordrende å ha fullstendig oversikt over de ulike sluttbrukerne. NVE er derfor usikker på om at en eventuell utkobling av kraftforbruk i et område kan gå utover liv og helse. I tillegg kan det være en utfordring at de fleste soner vil ha sluttbrukere som ikke skal kobles ut. En følge av dette er at ingen i den tilhørende sonen kan kobles ut. Gjennomføring av sonevis roterende utkobling krever i tillegg mye planlegging og er arbeidskrevende å gjennomføre i praksis.

NVE er også usikker på om sonevis roterende utkobling faktisk vil gi ønsket forbruksreduksjon. Ved sonevis roterende utkobling vil sluttbrukere miste tilgang på strøm i visse tider i døgnet over en periode på opptil flere uker. I perioden sluttbrukeren har tilgang på strøm kan kraftforbruket bli høyere enn normalt. Det er dermed en risiko for at spart kraftforbruk blir

oppveiet og i enkelte tilfeller kan økt kraftforbruk overstige det som er spart i perioden uten tilgang på strøm.

NVE mener at planlegging for sonevis roterende utkobling ikke er formålstjenlig, når vi også legger vekt på hvor liten sannsynlighet det er for at dette virkemiddelet vil bli tatt i bruk. Dette gjelder spesielt for nettselskapene som bruker mye ressurser på planlegging for gjennomføring av sonevis roterende utkobling. Ved å fjerne sonevis roterende utkobling kan også flere ressurser brukes til å øke kvaliteten på rasjoneringsplanene for kvoterasjonering.

Kvotestørrelser ved kvoterasjonering

Da veilederen til dagens kraftrasjoneringsforskrift var på høring sommeren 2022, tilsa innspillene fra statsforvalterne, nettselskap og DSB at å planlegge med 70 prosent reduksjon i kraftforbruk er utfordrende. I tillegg er det er svært liten sannsynlighet for at det vil oppstå en situasjon som krever en så stor reduksjon. NVE vurderer derfor at det å planlegge med en så omfattende kvotestørrelse, både er lite hensiktsmessig og for ressurskrevende. Vi foreslår derfor at høyeste kvotestørrelse reduseres fra 70 til 50 prosent.

NVE foreslår også å innføre en nedre kvotestørrelse på 10 prosent. En lavere grense vil bidra til å skape aksept for iverksettelse av kraftrasjonering og mulighet for en mer gradvis opptrapping. Kvoterasjonering er et inngripende tiltak som krever organisering og tid for sluttbrukere å innrette seg etter. Ved iverksettelse av kvoterasjonering på et lavere nivå håper vi å redusere sannsynligheten for uheldige hendelser, både med tanke på at 10 prosent vil være mindre inngripende enn dagens 30 prosent og at eventuell opptrapping kan skje mer gradvis.

Det er forventet at høye kraftpriser i framløpet mot energiknapphet vil bidra til at prissensitivt kraftforbruk reduseres. Selv om dette er forventet, er det viktig at vi har virkemidler som kan brukes hvis forventet forbruksreduksjon likevel ikke oppnås. NVE erfarer også at det er enkelte sluttbrukere som ikke responderer på kraftpris alene, og at det er behov for sterkere insentiver for å oppnå forbruksreduksjon. Insentivene vil være i form av særskilt tariff for kraftforbruk utenfor gitt kvote. I tillegg vil en kvoterasjonering på 10 prosent signalisere til samfunnet at det er energiknapphet ved at myndighetene har iverksatt kvoterasjonering.

NVE foreslår at kvotesatser på 10, 30 og 50 prosent skal inngå i kravene til nettselskapene sine rasjoneringsplaner.

Dersom det vurderes nødvendig, kan rasjoneringsmyndigheten etter § 14 annet ledd vedta andre kvotestørrelser enn de som ligger i de utarbeidede rasjoneringsplanene. Det forventes derfor at nettselskapene har systemer som tilrettelegger for dette.

Bruk av AMS ved kvoterasjonering

I forbindelse med høring av forslag til endringer i kraftrasjoneringsforskriften i 2018 mottok NVE flere høringsuttalelser fra nettselskap om bruk av AMS ved gjennomføring av kraftrasjonering. Etter nærmere vurderinger mener vi på nåværende tidspunkt at nettselskapene ikke skal ha planer for å strupe eller begrense tilgangen til strøm via AMS i en kraftrasjoneringssituasjon. NVE mener at særskilt tariff ved kvoterasjonering vil være tilstrekkelig virkemiddel for at sluttbrukere vil redusere sitt kraftforbruk. I tillegg har vi i dag ikke nok dokumentasjon på at funksjonalitet som kan strupe eller begrense tilgangen på strøm, ikke kan misbrukes. Vi mener derfor at det er en risiko for at sluttbrukere som er helt

avhengig av strøm kan bli berørt av slik funksjonalitet. NVE vil sammen med aktuelle aktører løpende vurdere behovet for mer aktiv bruk av AMS i framtiden. Dette vil kreve nye forskriftsendringer og nødvendige høringsprosesser vil gjennomføres før en eventuell endring.

AMS vil fortsatt være et viktig verktøy for nettselskapene. AMS vil gjøre det enklere for nettselskapet å sette opp et system der kunden kan følge med på fastsatt kvote i en rasjonerings situasjon. Dersom kundens forbrukermønster tilsier at kvoten kan bli brukt opp, skal kunden få vite dette. Informasjon til kunden kan gjøres med samme systemer som benyttes til melding av strømstans (SMS, e-post, brev).

Punkt e og f i dagens forskrift fjernes

- e. Oversikt over lokale produksjonsanlegg med tilhørende produksjons-muligheter. Dette inkluderer produksjonsanlegg i det høyspente distribusjons-nettet, stasjonær nødstrøm hos prioriterte sluttbrukere i forsyningsområdet og egne mobile nødstrømsaggregater.

Begrunnelsen for bokstav e. var at det i forbindelse med sonevis roterende utkobling ikke var ønskelig at produksjonsanlegg skulle miste tilknytningen til nettet og at kraftproduksjonen da måtte reduseres eller stoppes. Kravet om oversikt over stasjonær nødstrøm var begrunnet med at man ønsket oversikt over viktige sluttbrukere som hadde reservekraftforsyning ved sonevis roterende utkobling. Dette skulle bidra til at man reduserte sannsynligheten for at utkoblingen ville gå utover liv og helse. Som en følge av at vi foreslår å fjerne sonevis roterende utkobling, er det ikke nødvendig at nettselskapene har oversikt over lokale produksjonsanlegg eller stasjonær nødstrøm hos prioriterte sluttbrukere. NVE forslår derfor at dagens bokstav e. utgår.

- f. Plan for utkobling av uprioritert forbruk og nedprioritert forbruk som skal oppfordres til å spare.

Uprioritert forbruk omfatter kraftforbruk som vurderes som ikke strengt nødvendig. Dette kan for eksempel gjelde flombelysning, utendørs oppvarming, elektrokjeler, områder med fritidshus og sluttbrukere med redusert tariff (utkoblbart/fleksibelt kraftforbruk). En slik oversikt over uprioritert forbruk er tidkrevende for nettselskapene å utarbeide og vedlikeholde, i tillegg vil det samlede energivolumet som kan spares ved dette tiltaket være beskjedent. Å koble ut kun enkelte forbruksformer som flombelysning vil i de fleste tilfeller være umulig eller svært tidkrevende å gjennomføre. NVE forventer i stor grad at reduksjon av uprioritert forbruk vil skje på frivillig basis, både på grunn av høye kraftpriser og holdningskampanjer fra myndighetene. NVE forslår derfor at dagens bokstav f. utgår.

Om bestemmelsen

Bokstav a. pålegger nettselskapene å ha planer for bemanning som kan håndtere en rasjonerings situasjon. Planen skal ta høyde for at virksomhetene til enhver tid har tilgang på nødvendig kompetanse, også dersom situasjonen varer over noe tid.

Etter bokstav b. er nettselskapene pliktige å utarbeide egne planer for informasjonshåndtering om gjennomføringen av en kraftrasjonering. En rasjonerings situasjon vil medføre et stort informasjonsbehov som det er viktig at nettselskapene har en god plan for å håndtere.

Det følger av bestemmelsen at nettselskapenes planer for informasjon skal være tilpasset ulike mottakere. Nettselskapene må ha planer for intern informasjon i egen organisasjon, en plan for informasjon til allmennheten, herunder alminnelige sluttbrukere, samt planer rettet mot spesielle aktører.

Planene for informasjonshåndtering skal gjelde for periodene rett før, under og etter gjennomføring av kraftrasjonering.

Bestemmelsens bokstav c. sier at rasjoneringsplanene også skal inkludere planer for samarbeid med andre aktører. Det er viktig at disse inkluderes i arbeidet, slik at de andre aktørene også kan forberede seg på en eventuell rasjonerings situasjon.

Av bokstav d. fremgår det at nettselskapene skal ha en oversikt over sluttbrukere som skal omfattes av planen for kraftrasjonering. Denne oversikten bør utarbeides i samråd med for eksempel statsforvalteren og kommunene. Ofte er det regionale myndigheter som har den beste oversikten over hvilke funksjoner som ligger innad i områder som er spesielt viktige for samfunnet og som eventuelt ikke skal inngå i rasjoneringsplanene.

Sluttbrukere som inngår i rasjoneringsmyndighetens planer etter § 21, skal ikke inngå i nettselskapene sine planer etter § 19. Rasjoneringsmyndigheten skal samordne seg med de aktuelle nettselskapene slik at dette tas hensyn til. Nettselskapene og systemansvarlig skal være kjent med rasjoneringsmyndighetenes planer slik at de kan planlegge driften av nettet med hensyn til eventuelt forbruksreduksjon.

Bokstav e. pålegger nettselskapene å ha en plan for gjennomføringen av selve kvoterasjoneringen. Se nærmere omtale av dette under endring i kvotestørrelser ovenfor. Dersom det vurderes nødvendig, kan NVE etter § 14 annet ledd vedta andre kvotestørrelser enn de som ligger i de utarbeidede planene. Det forventes derfor at nettselskapene har systemer som tilrettelegger for dette.

Bokstav f. pålegger nettselskapene å ha oversikt over forventet forbruksreduksjon etter bokstav e.. Dette er informasjon som myndighetene kan bruke ved planlegging og gjennomføring av kraftrasjonering. Nettselskapene skal ha oversikt over forventet forbruksreduksjon for ulike forbruksgrupper ved alle kvotestørrelsene.

Forslag til ny § 19 Innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner

Nettselskapenes rasjoneringsplaner skal inneholde følgende elementer:

- a. Plan for organisering av nettselskapets interne beredskap og vaktordninger ved gjennomføring av kraftrasjonering. Planen bør ta hensyn til personsikkerhet og beredskap for feilretting og manuelle koblinger.
- b. Plan for informasjonshåndtering knyttet til gjennomføring av kraftrasjonering. Dette skal omfatte både informasjon til sluttbrukerne, statsforvalteren, kommuner, samfunnskritiske funksjoner, media og rasjoneringsmyndigheten, samt plan for informasjon internt i egen organisasjon. Planen må også beskrive hvordan henvendelser fra de ulike aktørene nevnt over skal håndteres.
- c. Plan for samarbeid med statsforvalteren, kommuner, kritiske samfunnsfunksjoner og andre viktige aktører ved planlegging og gjennomføring av kraftrasjonering.

- d. Oversikt over sluttbrukere innenfor eget område som skal omfattes av plan for fordeling av energi under kvoterasjonering.
- e. Plan for gjennomføring av kvoterasjonering. Denne skal inkludere hvordan nettselskapet skal kunne redusere overføringen til sine sluttbrukere med henholdsvis 10, 30 og 50 prosent sammenlignet med et representativt forbruksnivå. Nettselskapene må også planlegge for at rasjoneringsmyndigheten kan vedta andre satser for kvoterasjonering.
- f. Oversikt over forventet forbruksreduksjon etter bokstav e.

6.5.4 § 20 Plikt til samordning av rasjoneringsplaner

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Dagens forskrift inneholder ingen føringer for hvordan nettselskapene skal forholde seg til hverandre. Dialog med bransjen har tydeliggjort at dette bør være en forutsetning for å lykkes med en gjennomføring av en rasjonerings situasjon som ivaretar forskriftens formål. NVE ønsker derfor å innføre en bestemmelse om at nettselskapene skal koordinere seg med andre relevante nettselskap. Dette for å sikre likebehandling på tvers av konsesjonsgrenser.

Om bestemmelsen

Det er viktig at nettselskapene samordner sine rasjoneringsplaner med hverandre. Samordningsplikten gjelder i første rekke nettselskap som har konsesjon for tilgrensende områder. Samtidig viser vi til at det også er ulikheter innenfor de ulike områdene, som medfører at en type sluttbrukere kan bli ulikt behandlet av nettselskapene. NVE viser til at KDS vil være en naturlig bidragsyter for å lykkes med denne koordineringen.

Forslag til ny § 20 Plikt til samordning av rasjoneringsplaner

Nettselskapene skal samordne sine rasjoneringsplaner med andre relevante nettselskaper. KDS skal bistå nettselskapene og statsforvalterne i samordningen av rasjoneringsplanene.

6.5.5 § 21 Rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Enkelte store sluttbrukere bruker betydelige mengder elektrisk energi og har en annen forbruksprofil enn andre sluttbrukere. Store sluttbrukere blir i dag vurdert på lik linje som annen næring og industri. NVE forslår at store sluttbrukere bør i større grad vurderes særskilt. Store sluttbrukere utgjør også ofte en stor andel av forbruket i bestemte geografiske områder. NVE foreslår at det etableres egne rasjoneringsplaner for store sluttbrukere. Ansvar flyttes fra nettselskapene til rasjoneringsmyndigheten. Bakgrunnen for dette er at det er ønskelig med en nasjonal vurdering, og at det ikke blir ulik behandling basert på geografisk plassering.

Rasjoneringsmyndigheten vedtar om og når det er behov for å benytte dette virkemiddelet. Det vil imidlertid være situasjonsavhengig når og eventuelt hvor lenge dette skal benyttes. Når det er besluttet kraftrasjonering, må store sluttbrukere forvente at de blir berørt. NVE vil sørge for dialog med de aktørene de gjelder. Ut fra en totalvurdering av de samfunnsmessige konsekvenser vil rasjoneringsmyndigheten foretrekke kvoterasjonering fremfor utkobling. Planene vil ta utgangspunkt i at kvoterasjonering er det foretrukne virkemiddelet. Behovet for

utkobling er forventet å være sjelden, men det kan for eksempel oppstå lokal energiknapphet som krever utkobling.

I dagens forskrift har det ikke vært hjemmel for å planlegge og gjennomføre kraftrasjoning for store sluttbrukere spesifikt.

Om bestemmelsen

Det er rasjoneringsmyndigheten som er pålagt å ha planer for kraftrasjoning av store sluttbrukere.

Store sluttbrukere kan typisk være de med et effektuttak over 15 MW og et årlig kraftforbruk på over 100 GWh. NVE kan i tillegg inkludere sluttbrukere med lavere effektuttak eller årlig kraftforbruk. Det at rasjoneringsmyndigheten er pålagt å ha planer for kraftrasjoning av store sluttbrukere, skal ikke gå på bekostning av markedsmessige hensyn. NVE presiserer at vi legger til grunn at alle sluttbrukere som omfattes av rasjoneringsplanene for store sluttbrukere deltar på de relevante markedsplassene også i tilfeller der det eventuelt blir kraftrasjoning.

Sluttbrukere som inngår i rasjoneringsmyndighetens planer, skal ikke inngå i nettselskapene sine planer etter § 19. Rasjoneringsmyndigheten skal samordne seg med de aktuelle nettselskapene slik at dette tas hensyn til. Nettselskapene og systemansvarlig skal være kjent med rasjoneringsmyndighetenes planer slik at de planlegger driften av nettet med hensyn til eventuelt forbruksreduksjon.

Forslag til ny § 21 Rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere

Rasjoneringsmyndigheten skal lage rasjoneringsplan for fordeling av energi til store sluttbrukere. Rasjoneringsmyndigheten skal samordne planene med relevante statsforvaltere og nettselskaper.

6.5.6 § 22 Prosedyrer for varsling og rapportering

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Vi foreslår å innføre en egen bestemmelse om varsling og rapportering av kraftrasjoning. Vi vurderer disse prosedyrene som såpass sentrale at kravene til dette utheves i en egen bestemmelse.

Om bestemmelsen

Nettselskapene må ha egne prosedyrer for varsling og rapportering av kraftrasjoning. Denne informasjonen bør være kort og konsis, og det er viktig at nettselskapene sørger for rutiner som sikrer at informasjonen når ut til alle som blir berørt av rasjoning.

Forslag til ny § 22 Prosedyre for varsling og rapportering

Nettselskap med rasjoneringsplaner etter § 18, skal utarbeide prosedyrer for sikker og effektiv varsling til sluttbrukere. Nettselskapene skal også ha prosedyrer for rapportering om iverksetting, gjennomføring og opphør av den planlagte kraftrasjoning til rasjoneringsmyndigheten.

6.5.7 § 23 Oppdatering og evaluering

Formål og bakgrunn

Dagens regelverk har ingen føringer for hvordan nettselskapene skal oppdatere rasjoneringsplanene. NVE mener det er behov for en slik bestemmelse. Dette vil bidra til å unngå at dokumentet blir utdatert, og oppfordre nettselskapene til å vurdere om planene fremdeles er i tråd med den faktiske situasjonen.

I tillegg mener NVE det er viktig at nettselskapene også evaluerer hvordan en eventuell gjennomføring av kraftrasjonering har forløpt. Det vil ofte være uforutsette hendelser og momenter som oppstår, og som det kan være hensiktsmessig å ta inn i rasjoneringsplanene for fremtiden.

Om bestemmelsen

Etter første ledd skal nettselskapene evaluere sine planer for kvoterasjonering årlig. I tillegg bør planene oppdateres ved andre endringer som vil påvirke planenes utforming, for eksempel endring i konsesjon, endringer i selskapsstruktur eller organisering av virksomheten, og andre større endringer på forbruks- eller produksjonssiden.

I tillegg foreslår vi at det skal stilles krav om at nettselskapene evaluerer planene dersom det skulle oppstå en rasjoneringsssituasjon og planene er blitt satt i verk.

Forslag til ny § 23 Oppdatering og evaluering

Nettselskapenes rasjoneringsplaner etter § 19 og prosedyrer etter § 22 skal holdes oppdatert og minimum gjennomgås årlig.

Nettselskapene skal etter at kraftrasjonering er gjennomført evaluere egen håndtering av situasjonen. Evalueringen skal brukes som grunnlag for å oppdatere rasjoneringsplaner etter § 19 og prosedyrer etter § 22. Evalueringen bør gjøres i samarbeid med relevante aktører som nevnt i § 19 bokstav c.

6.6 Gjennomføring av kraftrasjonering

Forslagets kapittel 5 i forskriften inneholder bestemmelser om hvordan rasjoneringen skal gjennomføres i praksis og hvilke prinsipper som skal være styrende for gjennomføringen.

Rasjoneringsmyndigheten skal informere OED om at det kan oppstå en rasjoneringsssituasjon, hvor vi altså har for lite kraftproduksjon til å møte kraftforbruket. Med hjemmel i energiloven kan departementet beslutte kraftrasjonering. Hvilke virkemidler som da skal tas i bruk vil da være opp til rasjoneringsmyndigheten å beslutte. Rasjoneringsmyndigheten må også følge med på hvordan situasjonen utvikler seg ved kraftrasjonering, og om virkemidlene har ønsket effekt.

Som er resultat av endret struktur i forskriften, tydeliggjøres beskrivelsen av gjennomføringen av kraftrasjonering i et eget kapittel. Det tydeliggjøres også at valg av rekkefølge og dosering av virkemidler skal være minst mulig inngripende.

Det er også tydeliggjort at selv om kraftrasjonering er iverksatt, skal det tilrettelegges for at markedsmessige tiltak fremdeles skal benyttes.

6.6.1 § 24 Iverksettelse av kraftrasjonering

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Bestemmelsen er en videreføring av rasjoneringsmyndighetens plikt til å informere departementet om at situasjonen vil kreve at det besluttes kraftrasjonering. Videre kan det tenkes situasjoner hvor det vil være hensiktsmessig med informasjon til allmennheten om den aktuelle kraftsituasjonen før innføring av kraftrasjonering er aktuelt. Et slikt informasjonsopplegg må være godt planlagt i forkant.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen regulerer rasjoneringsmyndighetens plikt til å informere departementet om at kraftsituasjonen er slik at det er en reell fare for at det ikke er tilstrekkelig med elektrisk energi til å møte etterspørselen, også etter et ulike virkemidler er tatt i bruk, og at det derfor er nødvendig å beslutte kraftrasjonering. Det er også viktig at det er myndighetene som gir denne informasjonen, og ikke for eksempel systemansvarlig, av hensyn til systemansvarliges nøytralitet.

Forslag til ny § 24 Iverksettelse av kraftrasjonering

Når rasjoneringsmyndigheten anser at det foreligger en reell risiko for kraftrasjonering, skal den informere departementet om situasjonen og om vurdering av tiltak.

Rasjoneringsmyndigheten skal, i samarbeid med departementet, informere allmenheten om at kraftrasjonering er besluttet iverksatt.

Prinsippene for valg og bruk av virkemidler for å håndtere energiknapphet gjelder tilsvarende ved iverksetting av kraftrasjonering.

6.6.2 § 25 Gjennomføring av nettselskapenes rasjoneringsplaner

Formål og bakgrunn for endringsforslag

NVE foreslår en egen bestemmelse om iverksettelse og gjennomføring av nettselskapenes rasjoneringsplaner. Dette for å synliggjøre rekkefølgen i hvordan vi ser for oss at en situasjon vil forløpe i praksis, og fremheve at nettselskapenes rasjoneringsplaner ikke skal iverksettes før departementet har besluttet kraftrasjonering, jf. energiloven § 6-2 og rasjoneringsmyndigheten har fattet vedtak om kvoterasjonering.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen gjelder selve iverksettelsen og gjennomføringen av planene nettselskapene er pålagt å ha etter §§ 18 og 19 om innholdet i planene. I tillegg fastslår bestemmelsen at nettselskapene skal følge utviklingen av situasjonen også etter at planene er iverksatt. Nettselskapene skal også vurdere om iverksettelse av planene oppnår den nødvendige reduksjonen, eller om det vil bli nødvendig å iverksette ytterligere tiltak.

Forslag til ny § 25 Gjennomføring av nettselskapenes rasjoneringsplaner

Når departementet har besluttet iverksettelse av kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten pålegge nettselskapene å iverksette sine rasjoneringsplaner.

Nettselskapene skal gjennomføre sine rasjoneringsplaner. Nettselskapene skal melde tilbake til rasjoneringsmyndigheten om status og utvikling av situasjonen og om planene har tiltenkt virkning.

6.6.3 § 26 Gjennomføring av rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Vi foreslår en egen bestemmelse som tydeliggjør rasjoneringsmyndighetens mulighet for å gjennomføre kraftrasjonering av store sluttbrukere.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen gjelder iverksettelse av rasjoneringsmyndighetenes planer etter § 21 etter at departementet har besluttet kraftrasjonering etter energiloven § 6-2. Det vises til kommentarene til forskriftens § 21 for mer informasjon om planene.

Forslag til ny § 26 Gjennomføring av rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere

Når departementet har besluttet iverksettelse av kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten gjennomføre rasjoneringsplanen for store sluttbrukere.

6.6.4 § 27 Gjennomføring av rekvisisjon av kraftproduksjon

Formål og bakgrunn for endringsforslag

I tillegg til å iverksette kvoterasjonering eller andre tiltak som følger av nettselskapenes rasjoneringsplaner, kan rasjoneringsmyndigheten også vedta rekvisisjon av kraft.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen er en tydeliggjøring av når kraftproduksjon kan rekvireres etter § 16, og at dette først kan skje etter departementets beslutning om iverksettelse av kraftrasjonering.

Forslag til ny § 27 Gjennomføring av rekvisisjon av kraftproduksjon

Når departementet har besluttet iverksettelse av kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten gjennomføre rekvisisjon av kraftproduksjon.

6.6.5 § 28 Avslutning av kraftrasjonering

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Rasjoneringsmyndigheten har ansvaret for å følge situasjonen tett, og varsle departementet når behovet for kraftrasjonering ikke lenger er til stede. Med tanke på hvor inngripende en rasjoneringsssituasjon vil kunne oppleves, er det viktig at rasjoneringsssituasjonen ikke varer lenger enn strengt nødvendig.

Om bestemmelsen

Når situasjonen ikke lenger krever kraftrasjonering, skal allmennheten informeres om dette så snart det lar seg gjøre. Rasjoneringsmyndigheten er etter forslaget § 5 også forpliktet til å ha en plan for å informere allmennheten om forhold som har betydning for kraftproduksjonen. Dette inkluderer også en plan for informasjon i forbindelse med avslutning av kraftrasjonering.

Forslag til ny § 28 Avslutning av kraftrasjonering

Rasjoneringsmyndigheten skal informere departementet når behovet for kraftrasjonering ikke lenger anses å være til stede.

Rasjoneringsmyndigheten skal, i samarbeid med departementet, informere allmenheten om at kraftrasjonering er besluttet avsluttet.

6.7 Kapittel 6 Kontroll og dispensasjon

Det foreslås å innføre kun mindre endringer i bestemmelsene om kontroll og dispensasjon. Enkelte bestemmelser som tidligere sto i det avsluttende kapittelet, er foreslått flyttet lenger frem i forskriften.

6.7.1 § 29 Kontroll

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Bestemmelsens formål er å gi myndighet til å føre kontroll med at bestemmelsene i forskriften etterleves.

Bestemmelsen i § 29 første ledd er en videreføring av gjeldende forskriftsbestemmelse i § 10 første ledd. Begrepet tilsyn er foreslått erstattet med begrepet kontroll i første ledd, men uten at det er tilsiktet noen realitetsendring. Tilsvarende foreslår vi å ta ordet tilsyn ut av overskriften på bestemmelsen uten at det er ment å være en realitetsendring. Bestemmelsen har fortsatt som formål å gi rasjoneringsmyndigheten hjemmel for å føre kontroll med forskriftens bestemmelser i egenskap av å være tilsynsmyndighet.

Deler av bestemmelsen i den gjeldende § 10 annet ledd er foreslått tatt inn som del av rasjoneringsmyndighetens oppgave i § 5 bokstav e. Resten av den tidligere bestemmelsen vurderes omfattet av første ledd.

Bestemmelsen i gjeldende § 10 tredje ledd foreslås videreført som § 29 annet ledd.

Bestemmelsen i gjeldende § 10 fjerde ledd foreslås opphevet. For de vedtak som fattes etter forskriften, vil det være klageadgang etter alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Om bestemmelsen

En effektiv gjennomføring av kraftrasjonering betinger at nødvendige planer og prosedyrer er på plass og kjent på forhånd. For å sikre at dette er på plass og skape en nødvendig kontinuitet i arbeidet, er det nødvendig at det føres kontroll med de bestemmelser som gis i forskriften.

En sikker og effektiv iverksettelse og gjennomføring av kraftrasjonering krever at nødvendige planer, prosedyrer for gjennomføring, varslingsfrister og innhold i varsler er utarbeidet på forhånd. Bestemmelsen gir hjemmel for at rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, kan utføre en slik kontroll.

Forslag til ny § 29 Kontroll

Rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, fører kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne forskriften blir overholdt.

Den som omfattes av denne forskriften, skal medvirke til kontroll. Dette omfatter blant annet å fremskaffe opplysninger og dokumentasjon som er nødvendig for å gjennomføre en kontroll.

6.7.2 § 30 Dispensasjon

Formål og bakgrunn for endringsforslag

For å sikre at det er mulig å dispensere fra forskriftens krav i situasjoner eller for aktører det vurderes å være behov for det, foreslås det å videreføre bestemmelsen om myndigheten til å gi dispensasjon fra bestemmelsene i forskriften.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen understreker at dispensasjonsadgangen er snever, og at den kun skal komme til anvendelse i helt særlige tilfeller. Det er altså en høy terskel for å få dispensasjon. Rasjoneringsmyndigheten kan sette vilkår for dispensasjonen.

Forslag til ny § 30 Dispensasjon

Rasjoneringsmyndigheten kan i særlige tilfeller dispensere fra denne forskriften. Det kan settes vilkår for dispensasjon.

6.7.3 § 31 Tvangsmulkt

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Bestemmelsen om tvangsmulkt skal sikre at rasjoneringsmyndigheten har et virkemiddel for å fremtvinge etterlevelse av krav fastsatt i forskriften eller i vedtak etter forskriften. Bestemmelsen som foreslås i § 31 er en videreføring av bestemmelsen i den tidligere forskriften § 13 annet ledd.

Forslag til ny § 31 Tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, kan rasjoneringsmyndigheten ilegge tvangsmulkt i medhold av energiloven § 10-3.

6.7.4 § 32 Overtredelsesgebyr

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Vi foreslår å videreføre dagens bestemmelse om adgang til å ilegge overtredelsesgebyr. I tillegg foreslår vi å utvide bestemmelsens virkeområde i tråd med de endringene som er gjort i forskriften for øvrig.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen om overtredelsesgebyr skal sikre at rasjoneringsmyndigheten har et virkemiddel for å sanksjonere brudd på krav på forskriftens krav.

Forskriften inneholder krav som det er av vesentlig betydning at etterleves for å kunne håndtere ulike situasjoner i kraftforsyningen. Vi vurderer at brudd på de meste sentrale kravene kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr.

Forslag til ny § 32 Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av bestemmelsene i §§ 6, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26 og vedtak truffet i medhold av denne forskriften, kan rasjoneringsmyndigheten ilegge overtredelsesgebyr i medhold av energiloven § 10-7.

6.8 Kapittel 7 ikrafttredelse og overgangsregler

6.8.1 § 33 Ikrafttredelse

Om bestemmelsen

Forskriften får en egen bestemmelse om når den skal tre i kraft. Samtidig skal gjeldende forskrift om kraftrasjonering ikke lenger gjelde. Det er foreslått egne overgangsbestemmelser for gyldigheten av planene som er utarbeidet etter dagens rasjoneringsforskrift.

Forslag til ny § 33 Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft fra 1. januar 2024. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift om kraftrasjonering av 17. desember 2001 nr. 1421.

6.8.2 § 34 Forholdet til eksisterende rasjoneringsplaner og overgangsregler

Formål og bakgrunn for endringsforslag

Vi foreslår at det i § 34 første ledd tas inn en bestemmelse som presiserer at eksisterende rasjoneringsplaner fortsatt gjelder inntil de blir oppdatert eller erstattet. I tillegg foreslår vi at nettselskapene får en overgangsperiode på 6 måneder fra forskriften trer i kraft til å oppdatere eller erstatte sine rasjoneringsplaner i samsvar med denne forskriftens krav.

Om bestemmelsen

Bestemmelsen fastslår når forskriften skal gjelde fra, samtidig som den gir nettselskapene en overgangsperiode, slik at de får tid til å utarbeide nye planer i samsvar med den nye forskriften.

Forslag til ny § 34 Forholdet til eksisterende rasjoneringsplaner og overgangsregler

Rasjoneringsplaner utarbeidet i henhold til forskrift om kraftrasjonering av 17. desember 2001 nr. 1421, gjelder inntil de blir oppdatert eller erstattet med rasjoneringsplaner utarbeidet i henhold til denne forskriften.

Nettselskapene har en overgangsperiode på 6 måneder til å oppdatere eller erstatte sine rasjoneringsplaner fra ikrafttredelse av denne forskriften.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

For NVE og OED vil ny forskrift for kraftrasjonerings medføre ekstra arbeid i forbindelse med oppdatert veiledningsmateriell. I etterkant av dette, forventer NVE at de foreslåtte endringene vil medføre færre henvendelser og behov for avklaringer i forbindelse med planlegging av kraftrasjonerings. Dette er fordi vi mener at forskriften nå er tydeligere, både når det gjelder roller, ansvar og oppgaver enn den var tidligere. NVE vil ha noen flere oppgaver i forbindelse med planlegging og gjennomføring av kraftrasjonerings ettersom vi foreslår at ansvaret for håndtering av kraftrasjonerings av store forbrukere legges til NVE.

Tydeliggjøring av statsforvalternes rolle vil få konsekvenser for statsforvalteren som får mer omfattende oppgaver enn de har i dag. Det innebærer økt ressursbruk. Hvor mye ressurser som kreves varierer mellom de geografiske områdene, og varierer avhengig av hvor mange nettselskaper og kommuner som inngår og hvilken sammensetning det er av industri mv. Det vil også variere avhengig av hvor involvert de ulike statsforvalterne allerede er i arbeidet med kraftrasjonerings i dag.

Tydeliggjøring av ansvar og oppgaver for systemansvarlig antas ikke å ha økonomiske og administrative konsekvenser av særlig betydning.

Adgangen til å pålegge rapportering vil medføre administrative konsekvenser for NVE, Statnett og kraftprodusentene i de periodene der rapporteringen er i iverksatt. Disse vil tilsvare den byrden som har vært så lenge rapporteringsordningen har vart i 2022 og 2023.

Endringene i forskriften om prinsipper for fordeling av energi antas i liten grad å ha negative økonomiske eller administrative konsekvenser for nettselskapene.

For de sluttbrukerne som tidligere var omfattet av kvoterasjonerings, vurderes foreslåtte endringer i liten grad å ha økonomiske eller administrative konsekvenser. For enkelte sluttbrukere kan endringen ha betydning i en faktisk rasjonerings situasjon. Dette kan være hvis de tidligere har blitt omfattet av kvoterasjonerings, men nå unntas, eller motsatt.

Det antas videre at endringen av kvotesatser i liten grad har negative økonomiske eller administrative konsekvenser for nettselskapene.

Basert på tilbakemeldinger fra nettselskapene legger NVE til grunn at å fjerne kravet om at sonevis roterende utkobling skal inngå som en del av nettselskapenes rasjoneringsplaner vil være ressursbesparende. Det samme gjelder for endringen av kvotestørrelsene det nå skal planlegges for. Det vil kunne gi lettere prosess for nettselskapene uten at vi har gjort en vurdering av konkret tidsbesparelse. I tillegg trenger ikke lenger nettselskapene lenger å ha en oversikt over lokale produksjonsanlegg i sine rasjoneringsplaner, eller ha en plan for utkobling av uprioritert og/eller nedprioritert kraftforbruk. Dette vil også lette arbeidsbyrden for nettselskapene i relasjon til planlegging av kraftrasjonerings.

8 Forslag til ny forskriftstekst

Forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering (kraftrasjoneringsforskriften)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Formål

Denne forskriften skal:

- a. bidra til at markedet får virke før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering.
- b. bidra til at valg og bruk av virkemidler og tiltak for håndtering av energiknapphet er planlagte, forholdsmessige og i størst mulig grad brukes ut fra markedsmessige prinsipper.
- c. legge til rette for at rasjoneringsmyndigheten og systemansvarlig i sin virkemiddelbruk sørger for at valg av type, rekkefølge og dosering av virkemiddel og tiltak skjer etter en helhetlig vurdering av kraftsituasjonen.
- d. bidra til at kraftrasjonering unngås.
- e. bidra til at kraftrasjonering blir gjennomført på en samfunnsmessig rasjonell måte, slik at energien blir best mulig utnyttet ut fra hensynet til allmenne og private interesser.
- f. Bidra til involvering av og samarbeid med relevante myndigheter og aktører.

§ 2 Virkeområde

Denne forskriften gjelder planlegging for, og håndtering av, situasjoner med knapphet på elektrisk energi og kraftrasjonering.

§ 3 Hvem forskriften gjelder for

Denne forskriften gjelder for:

- a. den som i medhold av § 6-2 i energiloven er utpekt som rasjoneringsmyndighet.
- b. den som i medhold av energiloven § 6-1 annet ledd er tildelt myndigheten til å utøve systemansvaret.
- c. den som omfattes av definisjonen av nettselskap i § 4.
- d. den som i medhold av kraftberedskapsforskriften § 3-4, jf. § 2-1, er utpekt som KDS (kraftforsyningens distriktssjefer).
- e. kraftprodusenter med konsesjon etter energiloven § 3-1.

§ 4 Definisjoner

I denne forskriften menes med:

Energi: elektrisk energi.

Kraftprodusent: den som driver produksjon av elektrisk energi i medhold av konsesjon etter energiloven § 3-1.

Nettselskap: virksomhet omfattet av kraftberedskapsforskriften § 2-1 og som har områdekonsesjon etter energiloven § 3-2.

Sluttbruker: Kjøper av elektrisk energi som ikke selger denne videre.

Kapittel 2 Ansvar og myndighet

§ 5 Rasjoneringsmyndighetenes ansvar og oppgaver

Rasjoneringsmyndigheten skal:

- a. utføre oppgaver etter energiloven § 6-2 og energilovforskriften §§ 6-2 b og etter denne forskriften.
- b. sørge for nødvendig samordning av vurderinger av kraftsituasjonen og behovet for tiltak med systemansvarlig.
- c. når allmenne hensyn tilsier det, og i samråd med departementet, informere allmennheten om forhold knyttet til den aktuelle kraftsituasjonen.
- d. til enhver tid ha planer for å kunne gi slik informasjon etter bokstav c.
- e. påse at nettselskaper har planer i henhold til denne forskriften.

§ 6 Den systemansvarliges ansvar og oppgaver

Systemansvarlig skal:

- a. vurdere om det er behov for å ta i bruk virkemidler eller tiltak eller iverksette kraftrasjonering og etter anmodning fra rasjoneringsmyndigheten bistå i å vurdere kraftsituasjonen.
- b. bistå rasjoneringsmyndigheten i forbindelse med innhenting og vurdering av informasjon etter § 11.
- c. utrede og utvikle særskilte virkemidler for å håndtere perioder med energiknapphet i samsvar med § 13.
- d. orientere rasjoneringsmyndigheten når det vurderes eller innføres virkemidler eller tiltak, som kan påvirke kraftsituasjonen, men som ikke krever godkjenning etter § 13.

- e. etter anmodning fra rasjoneringsmyndigheten bistå ved planlegging og gjennomføring av å ta i bruk virkemidler eller iverksette tiltak for håndtering av energiknapphet eller kraftrasjonering.
- f. koordinere formidling av ekstern informasjon i samsvar og dialog med rasjoneringsmyndigheten i situasjoner med utvikling mot energiknapphet.

§ 7 Utveksling av informasjon mellom rasjoneringsmyndigheten og reguleringsmyndigheten for energi

Rasjoneringsmyndigheten og Reguleringsmyndigheten for energi skal så snart som mulig, uten hinder av taushetsplikt, gi hverandre tilgang til informasjon av betydning for håndtering av energiknapphet.

§ 8 Samarbeid

De som omfattes av denne forskriften, skal samarbeide slik at situasjoner med energiknapphet håndteres best mulig.

Statsforvalteren bør bidra til at det kan utarbeides planer i samsvar med denne forskrift.

§ 9 Plikt til å følge rasjoneringsmyndighetens pålegg

De denne forskriften gjelder for, jf. Forskriftens § 3, plikter å rette seg etter de pålegg som gis av rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten har gitt fullmakt til å gi pålegg.

Kapittel 3 Håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering

§ 10 Prinsipper for valg og rekkefølge for bruk av virkemidler for håndtering av energiknapphet

I samsvar med energilovforskriften § 6-2 b skal rasjoneringsmyndigheten til enhver tid overvåke kraftsituasjonen som grunnlag for å vurdere om det er behov for å ta i bruk virkemidler eller iverksette tiltak for å håndtere energiknapphet.

I samsvar med energilovforskriften § 6-2 b skal rasjoneringsmyndigheten legge til rette for at markedet skal virke så lenge som mulig og i så stor utstrekning som mulig. Det skal legges til rette for at markedsmessige virkemidler benyttes før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering.

Rasjoneringsmyndigheten skal i valg av virkemidler og tiltak for å håndtere energiknapphet bruke de som vurderes som minst inngripende.

Rasjoneringsmyndigheten skal i valg av virkemiddel vurdere hva som i den konkrete situasjonen bidrar til å håndtere energiknapphet på best mulig måte. Dette gjelder ved:

- a. valg av hvilke virkemiddel som skal tas i bruk eller tiltak som skal iverksettes.
- b. valg av rekkefølge for bruk av virkemiddel eller tiltak.
- c. dosering av virkemiddel eller tiltak.

Ved vurdering av om og hvilke virkemidler eller tiltak som bør brukes for å håndtere ulike situasjoner med energiknapphet, skal rasjoneringsmyndigheten basere sin vurdering på at kraftrasjonering så langt som mulig unngås.

§ 11 Pålegg om rapportering

Rasjoneringsmyndigheten kan, når det vurderes nødvendig, pålegge en eller flere bestemte virksomheter med konsesjon etter energiloven § 3-1 å innrapportere produksjonsstatistikk, prognoser om forventet magasinfylling og/eller andre forhold som anses relevante for å få tilstrekkelig innsikt i kraftsituasjonen innenfor et bestemt tidsrom.

Rasjoneringsmyndigheten kan i pålegget sette vilkår om frister, varighet og nærmere innhold. Rasjoneringsmyndigheten kan gi nærmere bestemmelser om formatet og metoden for innrapporteringen.

§ 12 Andre pålegg

Rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, kan gi andre pålegg som er nødvendig for gjennomføring av denne forskriften. Bestemmelsen i § 11 annet ledd første setning gjelder tilsvarende.

§ 13 Særskilte virkemidler for håndtering av energiknapphet

Den systemansvarlige skal utrede og utvikle særskilte virkemidler for å håndtere perioder med energiknapphet. Den systemansvarlige skal orientere rasjoneringsmyndigheten om de virkemidlene som er utredet og utviklet.

Søknad om godkjenning av virkemiddel for å håndtere energiknapphet skal sendes rasjoneringsmyndigheten. Godkjenning av virkemiddel kan gis for perioder med og uten tidsbegrensning.

Med mindre det i vedtak om godkjenning av virkemiddel etter første ledd er fastsatt at systemansvarlig ikke trenger ytterligere godkjenning for å ta et godkjent virkemiddel i bruk, skal søknad om godkjenning til å ta i bruk et godkjent virkemiddel sendes rasjoneringsmyndigheten.

§ 14 Kvoterasjonering av kraftforbruk og tariffing under kraftrasjonering

Etter at departementet har besluttet iverksatt kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, pålegge sluttbrukere en fastsatt kvote for energi innenfor en gitt tidsperiode. Kraftforbruk utover kvoten vil pålegges særskilte tariffier satt av rasjoneringsmyndigheten, jf. annet ledd. Rasjoneringsmyndigheten kan endre størrelse på tidligere fastsatt kvote dersom situasjonen utvikler seg.

Rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, kan fastsette særskilte tariffer i samsvar med forskrift om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. § 9-1a og fastsette særskilte tariffer i samsvar med forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffer § 17-8.

§ 15 Tvangsmessige leveringsinnskrenkninger av kraftforbruk

Etter at departementet har besluttet iverksatt kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, foreta tvangsmessige leveringsinnskrenkninger i form av utkobling av kraftforbruk. Slike leveringsinnskrenkninger skal søkes gjennomført etter saklige og kontrollerbare kriterier, og til minst mulig ulempe for dem som berøres.

Rasjoneringsmyndigheten skal sørge for at det til enhver tid foreligger planer for gjennomføringen av tvangsmessige leveringsinnskrenkninger.

§ 16 Rekvisisjon av kraftproduksjon

Etter t departementet har besluttet iverksatt kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, pålegge kraftprodusenter å endre sin beslutning om produksjonstidspunkt og/eller mengde kraftproduksjon.

Kapittel 4 Planlegging av kraftrasjonering

§ 17 Prinsipper for fordeling av energi ved kraftrasjonering

Kraftrasjonering skal planlegges slik at skade eller ulempe for den enkelte sluttbruker blir minst mulig.

Ved utarbeiding av plan for fordeling av energi skal nettselskapene legge vekt på liv og helse, kritiske samfunnsfunksjoner og å minimere ulempe for andre samfunnsinteresser.

§ 18 Nettselskapenes rasjoneringsplaner

Nettselskapene skal som en del av sin beredskapsplanlegging utarbeide rasjoneringsplaner for det geografiske området og de anleggene som omfattes av områdekonsesjonen. Dette gjelder ikke virksomheter som kun leverer kraftproduksjon til eget kraftforbruk.

Rasjoneringsplaner skal være basert på plan for fordeling av energi og skal inneholde alle elementer fastsatt i § 19.

Nettselskapene skal be statsforvalter om å bidra med nødvendig informasjon om sluttbrukere for utarbeidelse av rasjoneringsplaner.

Statsforvalter bør:

- a. innhente informasjon fra relevante myndigheter og private aktører som er nødvendig for fordeling av energi ved kraftrasjonering.

- b. bidra til at innhentet informasjon etter bokstav a er utarbeidet slik at det gir best mulig grunnlag for nettselskapets utarbeidelse av rasjoneringsplaner.

KDS skal utføre sine oppgaver i tråd med den avtale som er inngått med NVE og årlige forventningsbrev i medhold av kraftberedskapsforskriften § 3-4.

§ 19 Innhold i nettselskapenes rasjoneringsplaner

Nettselskapenes rasjoneringsplaner skal inneholde følgende elementer:

- a. Plan for organisering av nettselskapets interne beredskap og vaktordninger ved gjennomføring av kraftrasjoning. Planen bør ta hensyn til personsikkerhet og beredskap for feilretting og manuelle koblinger.
- b. Plan for informasjonshåndtering knyttet til gjennomføring av kraftrasjoning. Dette skal omfatte både informasjon til sluttbrukerne, statsforvalteren, kommuner, samfunnskritiske funksjoner, media og rasjoneringsmyndigheten, samt plan for informasjon internt i egen organisasjon. Planen må også beskrive hvordan henvendelser fra de ulike aktørene nevnt over skal håndteres.
- c. Plan for samarbeid med statsforvalteren, kommuner, kritiske samfunnsfunksjoner og andre viktige aktører ved planlegging og gjennomføring av kraftrasjoning.
- d. Oversikt over sluttbrukere innenfor eget område som skal omfattes av plan for fordeling av energi under kvoterasjoning.
- e. Plan for gjennomføring av kvoterasjoning. Denne skal inkludere hvordan nettselskapet skal kunne redusere overføringen til sine sluttbrukere med henholdsvis 10, 30 og 50 prosent sammenlignet med et representativt forbruksnivå. Nettselskapene må også planlegge for at rasjoneringsmyndigheten kan vedta andre satser for kvoterasjoning.
- f. Oversikt over forventet forbruksreduksjon etter bokstav e.

§ 20 Plikt til samordning av rasjoneringsplaner

Nettselskapene skal samordne sine rasjoneringsplaner med andre relevante nettselskaper. KDS skal bistå nettselskapene og statsforvalterne i samordningen av rasjoneringsplanene.

§ 21 Rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere

Rasjoneringsmyndigheten skal lage rasjoneringsplan for fordeling av energi til store sluttbrukere. Rasjoneringsmyndigheten skal samordne planene med relevante statsforvaltere og nettselskaper.

§ 22 Prosedyrer for varsling og rapportering

Nettselskap med rasjoneringsplaner etter § 18, skal utarbeide prosedyrer for sikker og effektiv varsling til sluttbrukere. Nettselskapene skal også ha prosedyrer for rapportering om iverksetting, gjennomføring og opphør av den planlagte kraftrasjoning til rasjoneringsmyndighete.

§ 23 Oppdatering og evaluering

Nettselskapenes rasjoneringsplaner etter § 19 og prosedyrer etter § 22 skal holdes oppdatert og gjennomgås minimum årlig.

Nettselskapene skal etter at kraftrasjonering er gjennomført evaluere egen håndtering av situasjonen. Evalueringen skal brukes som grunnlag for å oppdatere rasjoneringsplaner etter § 19 og prosedyrer etter § 22. Evalueringen bør gjøres i samarbeid med relevante aktører som nevnt i § 19 bokstav c.

Kapittel 5 Gjennomføring av kraftrasjonering

§ 24 Iverksettelse av kraftrasjonering

Når rasjoneringsmyndigheten anser at det foreligger en reell risiko for kraftrasjonering, skal den informere departementet om situasjonen og om vurdering av tiltak.

Rasjoneringsmyndigheten skal, i samarbeid med departementet, informere allmenheten om at kraftrasjonering er besluttet iverksatt.

Prinsippene for valg og bruk av virkemidler for å håndtere energiknapphet gjelder tilsvarende ved iverksetting av kraftrasjonering.

§ 25 Gjennomføring av nettselskapenes rasjoneringsplaner

Når departementet har besluttet iverksettelse av kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten pålegge nettselskapene å iverksette sine rasjoneringsplaner.

Nettselskapene skal gjennomføre sine rasjoneringsplaner. Nettselskapene skal melde tilbake til rasjoneringsmyndigheten om status og utvikling av situasjonen og om planene har tiltenkt virkning.

§ 26 Gjennomføring av rasjoneringsmyndighetens rasjoneringsplan for store sluttbrukere

Når departementet har besluttet iverksettelse av kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten gjennomføre rasjoneringsplanen for store sluttbrukere.

§ 27 Gjennomføring av rekvisisjon av kraftproduksjon

Når departementet har besluttet iverksettelse av kraftrasjonering, kan rasjoneringsmyndigheten gjennomføre rekvisisjon av kraftproduksjon.

§ 28 Avslutning av kraftrasjonering

Rasjoneringsmyndigheten skal informere departementet når behovet for kraftrasjonering ikke lenger anses å være til stede.

Rasjoneringsmyndigheten skal, i samarbeid med departementet, informere allmenheten om at kraftrasjonering er besluttet avsluttet.

Kapittel 6 Kontroll og dispensasjon

§ 29 Kontroll

Rasjoneringsmyndigheten, eller den rasjoneringsmyndigheten gir fullmakt, fører kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne forskriften blir overholdt.

Den som omfattes av denne forskriften, skal medvirke til kontroll. Dette omfatter blant annet å fremskaffe opplysninger og dokumentasjon som er nødvendig for å gjennomføre en kontroll.

§ 30 Dispensasjon

Rasjoneringsmyndigheten kan i særlige tilfeller dispensere fra denne forskriften. Det kan settes vilkår for dispensasjon.

§ 31 Tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften, kan rasjoneringsmyndigheten ilegge tvangsmulkt i medhold av energiloven § 10-3.

§ 32 Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av bestemmelsene i §§ 6, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26 og vedtak truffet i medhold av denne forskriften, kan rasjoneringsmyndigheten ilegge overtredelsesgebyr i medhold av energiloven § 10-7.

Kapittel 7 Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 33 Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft fra 1. januar 2024. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift om kraftrasjonering av 17. desember 2001 nr. 1421.

§ 34 Forholdet til eksisterende rasjoneringsplaner og overgangsregler

Rasjoneringsplaner utarbeidet i henhold til forskrift om kraftrasjonering av 17. desember 2001 nr. 1421, gjelder inntil de blir oppdatert eller erstattet med rasjoneringsplaner utarbeidet i henhold til denne forskriften.

Nettselskapene har en overgangsperiode på 6 måneder til å oppdatere eller erstatte sine rasjoneringsplaner fra ikrafttredelse av denne forskriften.

NVE

Norges vassdrags- og energidirektorat

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo
Telefon: (+47) 22 95 95 95